

Hermed sluttede spørgsmålet.

Den næste sag på dagsordenen var:

2) Forespørgsel nr. F 47:

Forespørgsel til statsministeren og justitsministeren:

»Hvad er der fra dansk side gjort for at afdække omfanget og karakteren af danskeres samarbejde med myndigheder i Sovjetunionen og i de østeuropæiske diktaturer under »den kolde krig« – og hvorledes mener regeringen, at danske kollaboratører skal stilles til ansvar?« Af Frank Dahlgaard (UP).

(Forespørgslen anmeldt 27/2 2001. Fremme af forespørgslen vedtaget 2/3 2001).

Anden næstformand (Henning Grove):

Jeg skal gøre opmærksom på, at afstemning om eventuelle forslag til vedtagelse vil blive udsat til i morgen, torsdag den 19. april 2001.

Begrundelse

Frank Dahlgaard (UP):

Det er snart 12 år siden, Muren faldt, det er 10 år siden, Sovjet brød sammen, og det er 2½ år siden, den hemmelige kode til Stasiarkiverne blev brudt.

I medierne kører debatten om Danmark under den kolde krig for fulde omdrejninger, og mange af debattørerne har travlt ved håndvasken. Der er brug for et opgør i Danmark efter den kolde krig.

To udvalg eller kommissioner er sat i gang med at grave i fortiden. Det er den såkaldte PET-undersøgelseskommission, der blev nedsat ved lov i juni 1999, og som i øjeblikket afhører en række personer, og det er Dansk Udenrigspolitisk Institut, som midt under den hede eurodebat sidste sommer blev anmodet af regeringen om at udarbejde en hvidbog om Danmarks sikkerhedspolitiske situation efter 1945 og frem til Sovjets opløsning. Det er man så gået i gang med.

Vi må naturligvis afvente resultatet af disse instansers arbejde, men det er næppe færdigt i form af beretning og hvidbog før engang i år 2003, og det er hverken rimeligt eller holdbart, at Folketinget i en så lang periode skal afholde

sig fra at deltage i debatten om dette afgørende område.

Jeg føler, det er tiltrængt med en slags halvvejsdebat om Danmark under den kolde krig, og det er især tiltrængt at få klarhed over, om de to bebudede rapporter, PET-kommissionens beretning og DUPI-hvidbogen, også vil belyse og afdekke det, som de skal og bør belyse.

Besvarelse

Statsministeren (Poul Nyrup Rasmussen):

Man aner spørgerens intentioner og bliver en lille smule forstemt, men ikke desto mindre er det fair nok at prøve at sætte fokus på spørgsmålet.

Jeg må sige, netop som spørgeren var inde på, at der er to rapporter i gang, og det ville være forkert af os, i hvert fald fra regeringens side, at foregribe de konklusioner, som de to rapporter vil nå frem til.

Både justitsministeren og jeg har ved tidligere lejligheder redegjort for de forhold, som også denne forespørgsel vedrører. I den forbindelse har vi også nævnt, at i det omfang de efterretningsmæssige hensyn tillader det, foreligger der oplysninger om Politiets Efterretningstjenestes virksomhed på området, og de vil selvfølgelig indgå i arbejdet.

I vurderingen af, om der er grundlag for at foretage efterforskning og retsforfølgning af de personer, hr. Frank Dahlgaard omtaler i sin forespørgsel, må vi sige: Jamen det kan der ret beset ikke tages stilling til, før vi kender rapporterne. Lad mig i den forbindelse nævne, at Folketinget i forbindelse med behandlingen af forespørgsel nr. F 53 i 1999 pålagde regeringen at undersøge danske statsborgeres forbindelser til den østtyske efterretningstjeneste, Stasi, og at drage omsorg for, at skyldige i videst muligt omfang blev retsforfulgt. Det var et vedtagelsesforslag, som regeringen selv var medforslagsstiller til, og som regeringen naturligvis har efterlevet. Jeg kan derudover nævne, at ud over den generelle orientering, som Folketinget altså har fået ved flere lejligheder, har Folketingets udvalg vedrørende efterretningstjenesterne, det såkaldte Kontroludvalg, løbende modtaget en nærmere orientering om de bestræbelser, der udfoldes af de danske myndigheder på området.

Som det blev sagt før, er der i de seneste år ikke blot iværksat én, men flere undersøgelser, PET-kommissionen og DUPI, med henblik på at sikre, at vi også i et mere generelt perspektiv får

afdækket efterretningsaktiviteterne mod Danmark under den kolde krig. Jeg skal derfor overgive ordet – ja, det kan jeg ikke, men det tror jeg formanden vil være indstillet på – til justitsministeren for videre uddybning.

Justitsministeren (Frank Jensen):

Som statsministeren har anført, har både han og jeg tidligere besvaret spørgsmål fra Folketinget om de forhold, som også denne forespørgsel fra hr. Frank Dahlgaard vedrører. Det gælder både for så vidt angår konkrete strafferetlige undersøgelser af spionagesager og retsforfølgning af sådanne sager, og det gælder den brede samfundsmæssige og historiske afdækning af efterretningsaktiviteterne mod Danmark under den kolde krig. Min besvarelse i dag vil derfor i vidt omfang bygge på oplysninger, som allerede er Folketinget bekendt.

Om de konkrete strafferetlige undersøgelser på dette område kan jeg mere generelt oplyse, at Politiets Efterretningstjeneste løbende er opmærksom på muligheder for at fremskaffe oplysninger, der kan danne grundlag for efterforskning og retsforfølgning af personer, der har handlet i strid med straffelovens kapitler 12 og 13 om forbrydelser mod statens sikkerhed m.v. Politiets Efterretningstjeneste vil i den forbindelse i sagens natur også være opmærksom på muligheder for at fremskaffe oplysninger fra udenlandske politimyndigheder m.v. Det vil bl.a. kunne være tilfældet i forbindelse med personer, der som afhoppere videregiver oplysninger til udenlandske myndigheder. Som et eksempel herpå kan nævnes de oplysningsmuligheder, der fremkommer gennem det såkaldte Getrogen-arkiv.

Også samfundsomvæltninger i den tidligere Østblok har givet nye oplysningsmuligheder for de danske myndigheder. Som et eksempel herpå kan nævnes, at man som bekendt har fået en vis adgang til oplysninger fra arkiverne i det tidligere DDR.

Jeg har tidligere, bl.a. i forbindelse med besvarelse af forespørgsel nr. F 53 den 21. maj 1999, redegjort for de danske myndigheders bestræbelser på at få adgang til netop Stasiarkiverne. Lad mig derfor i dag blot nævne, at Politiets Efterretningstjeneste tilbage i 1992 søgte at få adgang til arkiverne i Berlin. Samtidig modtog man på anden måde oplysninger om personer, som eventuelt kunne have haft forbindelse med den østtyske efterretningstjeneste, uden at det imidlertid på daværende tidspunkt var muligt

at tilvejebringe et tilstrækkeligt holdbart materiale.

Som jeg også tidligere har oplyst, blev der efterfølgende skabt en ny situation, da det lykkedes de tyske myndigheder at bryde koderne til centrale og hidtil utilgængelige dele af Stasiarkiverne. Da Justitsministeriet og Politiets Efterretningstjeneste i starten af 1999 blev orienteret herom, blev bestræbelserne på at få adgang til arkiverne intensiveret. I forlængelse af ministeriets og efterretningstjenestens kontakter til de tyske myndigheder er der efterfølgende fremsat en række retsanmodninger over for de tyske myndigheder med henblik på at få oplysninger fra Stasiarkiverne. Dette sker efter de regler, der findes om retshjælp i straffesager og i overensstemmelse med den tyske lov, der gælder for arkiverne, og vi har, som det formodentlig allerede er bekendt, modtaget svar på en række af disse retsanmodninger.

Ud over de konkrete strafferetlige undersøgelser har afdækningen af danskernes samarbejde med tidligere Østbloklende under den kolde krig, som jeg nævnte indledningsvis, også et bredere samfundsmæssigt og historisk perspektiv. PET-kommissionen, der blev nedsat ved lov nr. 359 af 2. juni 1999, skal bl.a. foretage en sammenhængende bred historisk undersøgelse af hele perioden fra 1945 til Murens fald i 1989. Undersøgelsen skal både omfatte politiets efterretningsvirksomhed på det politiske område og de aktiviteter, der var baggrund for denne virksomhed. En vigtig del af denne undersøgelse vil være at give en historisk redegørelse for, i hvilket omfang warszawapagtlandene gennem kontakter til personer med tilknytning til danske politiske partier og organisationer i Danmark under den kolde krig søgte at skaffe oplysninger om danske forhold og øve indflydelse i Danmark.

Herudover har regeringen som bekendt i juni måned sidste år anmodet Dansk Udenrigspolitisk Institut, DUPI, om at udarbejde en historisk udredning i form af en hvidbog om Danmarks sikkerhedspolitiske situation i perioden fra 1945 og frem til Sovjetunionens opløsning. Udredningen fra DUPI skal også omfatte warszawapagtlandenes politiske aktiviteter. Det gælder ikke blot den officielle politik, men også andre aktiviteter, som var rettet mod Danmark, herunder KGB's og øvrige efterretningstjenesters rolle.

Når PET-kommissionen og DUPI har færdiggjort deres undersøgelser, vil det være muligt at vurdere, om der med disse og eventuelt andre

historiske arbejder, der måtte være publiceret til den tid, foreligger en tilstrækkelig belysning af Danmarks situation under den kolde krig, eller om der på enkelte punkter måtte være behov for yderligere undersøgelser. Det er regeringens sigte, at der herefter vil kunne foretages en sammenfatning af de forskellige redegørelser og undersøgelser, således at der kan tilvejebringes en samlet beskrivelse og vurdering af den ydre trussel mod Danmark og det indre pres under den kolde krig. I givet fald vil det være nærliggende at overveje at anmode Dansk Udenrigspolitisk Institut, DUPI, om at forestå udarbejdelsen af en sådan sammenfattende og samlet hvidbog om Danmarks situation under den kolde krig. En endelig stillingtagen hertil må dog vente, til de forskellige redegørelser og undersøgelser foreligger.

Forhandling

Frank Dahlgaard (UP):

Tak for besvarelsene.

Selvfølgerlig må vi afvente de to igangsatte arbejder, men der har jo ikke været nogen koldkrigsdebat her i Folketinget siden 1999, og den måde, PET-kommissionen er kommet til verden på, og DUPI-arbejdet, som blev sat i gang midt på sommeren sidste år, da eurokampagnen overskyggede alt andet, gør mig ikke særlig tryk.

Først DUPI: DUPI er jo ikke uafhængige historieforskere ved universiteterne. Det er embedsmænd, og embedsmænd ønsker typisk ikke at genere nogen. Derfor kunne man, hvis man var meget kritisk, frygte, at den overordnede, ubevidste ledetråd ikke så meget bliver at nå at frem til kendsgerninger om Danmark og danskerne under den kolde krig, men måske at undgå at genere nogle politikere og andre indflydelsesrige mennesker på indflydelsesrige poster i det danske samfund. Derfor er jeg bange for, at vi får et meget omfattende, men tandløst og overfladisk materiale fra DUPI.

Så til PET-kommissionen: Udpegningen af medlemmerne af denne kommission gør mig heller ikke tryk. Først forsøgte man at få en DKP'er ind i kommissionen, og det var jo en skandale; men det endte så med en SF'er og en socialdemokrat, den ene historisk ekspert i besættelsestiden i Danmark og den anden i EU. Men hvorfor spurgte man ikke Danmarks ube-

stridt førende historieforsker på områderne kold krig og Sovjetunionen og Østlandene, nemlig professor Bent Jensen fra Odense Universitet, i dag Syddansk Universitet? Hvorfor gjorde man ikke det?

Det forekommer mig, at det lykkedes for SR-regeringen at styre de to nedsatte udvalg, i hvert fald i nedsættelsesfasen. Jeg har en ubehagelig fornemmelse af, at man har søgt at sikre sig mod fremkomst af ubehagelige rapporter i 2003, eller hvornår det nu bliver, men det kan vi vel få en fornemmelse af her i debatten.

Hertil kommer de to instansers kommissorier. Min bekymring er, at PET-kommissionen helt overvejende fokuserer på, om PET har handlet lovligt og inden for de givne instrukser, og at DUPI-hvidbogen alene vil beskæftige sig med de ydre forhold for Danmark under den kolde krig. I givet fald bliver der et hul mellem de to undersøgelser, som betyder, at det ikke bliver ordentligt belyst, i hvilket omfang danske politikere, embedsmænd, organisationsfolk og andre fungerede som nyttige idioter og i realiteten gik Sovjetstatens ærinde.

Jeg vil derfor på egne vegne fremsætte følgende:

Forslag til vedtagelse

- »Folketinget forventer, at Dansk Udenrigspolitisk Institut (DUPI) i sin kommende hvidbog om Danmarks sikkerhedspolitiske situation under den kolde krig bl.a. grundigt belyser,
- hvordan man i Moskva og Østberlin vurderede de danske fredsbevægelser,
 - hvordan man i Moskva og Østberlin opfattede DKP og de øvrige politiske partier i Danmark,
 - hvordan man i Moskva, Østberlin, London og Washington D.C. vurderede 80'ernes danske fodnotepolitik,

og Folketinget forventer, at den kommende beretning fra den i 1999 nedsatte PET-undersøgelseskommission indeholder oplysninger, som kan give svar på, hvordan intelligente danskere opvokset i demokrati og frihed kunne få sig selv til at undskylde – eller ligefrem lovprise – hensynsløse og menneskefjendske diktaturstater som Kina, Sovjetunionen og dets østeuropæiske lydstater.«

(Forslag til vedtagelse nr. V 79).

Anden næstformand (Henning Grove):

Der er nu fremsat følgende forslag til vedtagelse: (Se ovenfor). Dette forslag indgår herefter i forhandlingen.

(Kort bemærkning).

Arne Melchior (CD):

Jeg vil egentlig nødig trække denne debat i langdrag, men der er alligevel spørgsmål, der bør afklares fra starten.

Forespørgslen har en besynderlig slutning med et spørgsmål: »... hvorledes mener regeringen, at danske kollaboratører skal stilles til ansvar?«

Det spørger hr. Frank Dahlgaard om. Han har ikke selv i det forslag til vedtagelse, han har fremsat, udtalt sig om, hvordan han mener, det skal ske.

Jeg mener, at spørgsmålet overhovedet ikke skal kunne stilles. Der er selvfølgelig kun én måde, hvorpå man kan drage nogen til ansvar, og det er efter loven. Ministrene har klogeligt i deres besvarelser undladt at tage stilling til spørgsmålet, men det er da rart for den kommende debats skyld at vide, om hr. Frank Dahlgaard egentlig havde tænkt sig andet end efter loven. Har han måske tænkt på love med tilbagevirkende kraft, eller hvad? Skal regeringen tage stilling til, hvordan mennesker, vi ikke har kendskab til endnu, skal drages til ansvar, når vi ikke engang ved, hvad de har gjort? Der er da kun ét svar, og det er efter loven. Har hr. Frank Dahlgaard andet bud?

Statsministeren var lidt inde på det, men kom med en fortalelse, da han sagde, at skyldige bliver retsforfulgt. Man ved jo ikke, om de er skyldige, før retten har talt, men formodet skyldige vil selvfølgelig komme for retten. Men hvad er det for et helt ubrugeligt og egentlig uansvarligt og uanstændigt spørgsmål, der her er stillet?

(Kort bemærkning).

Elisabeth Arnold (RV):

Ligesom hr. Arne Melchior har heller ikke jeg noget specielt ønske om at trække debatten i langdrag, men jeg synes alligevel, at nogle af hr. Frank Dahlgaards indledende bemærkningerne påkalder sig en reaktion, i hvert fald fra min side.

Det Radikale Venstre var meget aktivt i arbejdet med at få nedsat PET-kommissionen og få igangsat den undersøgelse, som blev igangsat ved lov på et senere tidspunkt. Men når hr. Frank Dahlgaard siger, at han synes, at kommis-

sionen er skævt sammensat, og der er noget galt med den måde, kommissionen skal arbejde på, vil jeg blot sige, at det flertal, der står bag den undersøgelse, var det største flertal, man kunne få. Højresiden af Folketingssalen, som hr. Frank Dahlgaard normalt tilslutter sig, var fuldstændig totalt passiv i hele denne sag. Der var intet som helst ønske om at få undersøgt noget som helst om PET's aktiviteter. Blot sagt for referatets skyld.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Det lykkedes hr. Frank Dahlgaard at sige utrolig mange forkerte ting i sin korte tale.

Der blev ikke foreslået nogen DKP'er til kommissionen; det er forkert. Det er rigtigt, at der er fem medlemmer af kommissionen, og hr. Frank Dahlgaard kender måske alle fem partitilhørsforhold og ikke kun de tos. Men kunne hr. Frank Dahlgaard så ikke oplyse alle fem partitilhørsforhold? F.eks. kunne jeg da godt tænke mig at få oplyst, hvor mange af medlemmerne af den kommission, der er medlem af Det Konservative Folkeparti. Det skulle hr. Frank Dahlgaard måske have en forudsætning for at kunne sige, når nu vi skal have alle detaljerne frem.

Så vil jeg sige, at når en person som Bent Jensen ikke indgår i den kommission, skyldes det kun én ting, og det er, at hr. Frank Dahlgaard og de øvrige borgerlige partier gik imod det ændringsforslag, Enhedslisten stillede, om, at det var Folketinget, der skulle udpege, hvem der skulle sidde i kommissionen. Så havde Bent Jensen og andre haft mulighed for at komme ind i kommissionen, men det ønskede man åbenbart ikke fra de borgerlige partiers side. Man ønskede åbenbart ikke at få denne sag undersøgt.

(Kort bemærkning).

Frank Dahlgaard (UP):

Hr. Arne Melchior stiller mig det spørgsmål, hvordan jeg havde forestillet mig, at noget skal stilles til ansvar. Det må selvfølgelig være ifølge loven.

»Kollaboratører« er selvfølgelig et stærkt ord; det er folk, der samarbejder med fjenden. Men der er vel forskellige grader af og forskellige former for samarbejde, og jeg forestiller mig, at der er en lang række mennesker, som ikke kan dømmes ifølge loven, men alligevel har udført et virke, der har været til gavn for Sovjetstaten og til skade for Danmark og vore NATO-partnere. Her er der selvfølgelig et politisk ansvar.

Jeg ved det ikke, men jeg forestiller mig, at vi skal have nogle store debatter i Folketinget, når disse rapporter engang foreligger, og det forhåbentlig bliver afdækket, i hvilket omfang en lang række nuværende og forhenværende politikere, regeringsmedlemmer, folketingsmedlemmer og organisationsfolk på den ene eller anden måde, ubevidst eller bevidst, har modvirket danske interesser. Det er ikke noget, man skal sættes i spjældet for, men det er noget, man efter min opfattelse skal drages til politisk ansvar for.

Fru Elisabeth Arnold siger, at da PET-kommissionen blev til, ville de borgerlige partier ikke være med. Nej, men jeg kender godt hele det forløb, og det startede jo med, at det alene var Politiets Efterretningstjeneste, som skulle undersøges, fordi den havde registreret nogle mennesker, der var medlemmer af lovlige partier på venstrefløj, og nu skulle man rigtig komme efter Politiets Efterretningstjeneste. Men efter pres udvidede man det hele. Det var et langt forløb, og jeg ved godt, at Venstre og De Konservative og hele den borgerlige fløj var imod det. Det var ikke lykkeligt.

Til sidst til hr. Søren Søndergaard: Jamen det er jo lidt trist, at fire af de fem, som blev udpeget til PET-kommissionen, formentlig blev det efter politisk tilhørsforhold og ikke efter deres saglige kapacitet på historieområdet med hensyn til at forske i den kolde krig, Østlandene og Sovjetunionen. Det synes jeg er beklageligt.

Anden næstformand (Henning Grove):

Jeg har nu fire til en kort bemærkning, og det er først hr. Arne Melchior og derefter hr. Aage Frandsen.

(Kort bemærkning).

Arne Melchior (CD):

Jeg lyttede omhyggeligt til hr. Dahlgaards svar på mit spørgsmål om, hvad han mente med spørgsmålet i sin forespørgsel: »... hvorledes mener regeringen, at danske kollaboratører skal stilles til ansvar?« Hr. Dahlgaards svar indeholdt ikke noget svar på mit modspørgsmål, og der er heller ikke givet noget svar på, hvad hr. Dahlgaard selv mener, der kunne svares på det, hverken i hans første eller andet indlæg eller i det forslag til vedtagelse, han har fremsat. Jeg har kun taget ordet for denne anden korte bemærkning for at konstatere, at det spørgsmål, hr. Dahlgaard slutter sin forespørgsel af med, er ubrugeligt, ubesvarligt og i virkeligheden uanstændigt.

(Kort bemærkning).

Aage Frandsen (SF):

Jeg er utrolig glad for, at vi i Danmark har en klar magtdeling: Folketinget lovgiver, regeringen er udøvende, og vi har domstolene til at dømme. Jeg er utrolig glad for, at vi ikke har den situation, som man næsten kan høre hr. Dahlgaard er tilhænger af, nemlig at Folketinget skal være over det hele, at vi skal blande os i alt.

Jeg er også utrolig glad over, at vi har en fri forskning, og at vi har universiteter til at ansætte professorer og lektorer osv., så det ikke er os i Folketinget, der skal tage hensyn til den slags ting. Vi må også gå ud fra, at de mennesker, som er ansat på universiteterne, har forskningens og deres hæderligheds integritet, og det vil sige, at vi må gå ud fra, at en person, som er udpeget til at være professor, er hæderlig og har en sådan integritet, at det er ligegyldigt, om vedkommende har den ene eller den anden politiske opfattelse. Jeg ved ikke, hvilke partitilhørsforhold de har, for det er sagen fuldstændig uvedkommende.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Jeg synes, hr. Arne Melchior stillede et meget væsentligt spørgsmål, og jeg vil godt spørge hr. Frank Dahlgaard: Begår hr. Frank Dahlgaard ikke i virkeligheden nøjagtig den samme fejl, som EU-statsministrene begik, da de begyndte at indføre sanktioner mod den østrigske regering på grund af formodede gerninger eller på grund af holdninger? Er det ikke meget betænkeligt, hvis vi skal ind på det system, at staten skal til at drage folk til ansvar for deres holdninger? Det er en anden ting, hvis der er begået noget strafbart, men det har vi jo politi og domstole, der tager sig af.

Nu taler vi om holdninger, og hr. Frank Dahlgaard forestiller sig åbenbart, at Folketinget skal laves om til en folkedomstol, hvor folk skal indbringes for deres holdninger, og så skulle vi her i Folketinget til at stemme om, hvorvidt folks holdninger nu var rigtige eller forkerte. Det var nøjagtig det, EU-lederne gjorde forkert over for Østrig, og det synes jeg hr. Frank Dahlgaard skulle overveje, for nu er han med på samme galvej.

(Kort bemærkning).

Frank Dahlgaard (UP):

Først til hr. Melchior og hr. Keld Albrechtsen: Nej, Folketinget skal ikke være nogen domstol.

Men det er dog utroligt, at jeg stiller en forespørgsel til statsministeren og justitsministeren og bliver bedt om selv at besvare den, og når jeg så gør det delvis, får jeg at vide, at jeg ikke har svaret.

Jeg svarede, at de politikere, som også er aktive politikere i dag i Folketinget, naturligvis kommer til at stå til ansvar for deres handlinger i det omfang, de har været venlige og overvenlige over for det tidligere DDR og Sovjetunionen og har rejst rundt derovre og ladet sig bespise og besnikke og besnakke. Det er klart, at der er et politisk ansvar her i Folketinget og i sidste ende over for vælgterne, og det var det, jeg forestillede mig. Men jeg synes da egentlig, at regeringen skal have lov at svare på det.

Så til hr. Aage Frandsen: Ja, vi skal have en klar magtdeling, og Folketinget skal ikke blande sig i det hele. Men jeg må altså minde om, at PET-kommissionen med sine fem medlemmer er udpeget af justitsministeren efter indstilling forskellige steder fra, og de to historiske eksperter blev overhovedet ikke indstillet.

Jeg nævnte noget om deres politiske tilhørsforhold, men så lad os se på deres kapacitet som historikere. Der er ikke noget at råbe højt hurra for, for det her drejer sig om Østeuropa, Sovjetunionen og den kolde krig, og disse to historikere er ikke kendt for at være kapaciteter på området i forhold til andre i det danske samfund. Jeg nævnte i al beskedenhed professor Bent Jensen, som rager højt, højt op over alle andre, når det drejer sig om det her, og Bent Jensen sidder hverken i DUPI- eller PET-kommissionen. Det er en skandale, synes jeg.

(Kort bemærkning).

Elisabeth Arnold (RV):

For det første: Angående PET-kommissionens tilblivelse og dens kommissorium sagde hr. Frank Dahlgaard for lidt siden, at oprindeligt var det jo kun meningen, at det var PET's aktiviteter, der skulle undersøges, men så blev det efter pres udvidet til også at handle om en historisk redøgørelse for et længere, bestemt tidsrum. Ja, efter pres fra en parti, der var villig til at gå indgå i forhandlinger om at få igangsat disse undersøgelser, nemlig Kristeligt Folkeparti, som gjorde et godt stykke politisk arbejde. Men hvem havde malet sig op i et hjørne og ønskede ikke at være med til noget som helst? Det havde de borgerlige partier, og derfor kan jeg kun sige til hr. Frank Dahlgaard, at hr. Frank Dahlgaard har en rigtig dårlig sag. Vi gjorde, hvad vi kunne for at

få denne undersøgelse i gang, og vi fik efter omstændighederne et godt og bredt mandat.

Hvad angår medlemmerne af PET-kommissionen, synes jeg, det er groft at høre hr. Frank Dahlgaard underkende den faglige ekspertise ved Institut for Historie ved Københavns Universitet, Historisk Universitet ved Aarhus Universitet og de juridiske fakulteter ved Københavns Universitet og Aarhus Universitet, som var dem, der indstillede medlemmerne. Det er altså dem, der ikke har kendt deres besøgelses-tid. Jamen så må kritikken jo rettes mod dem.

(Kort bemærkning).

Per Kaalund (S):

Nu har fru Elisabeth Arnold jo forklaret, hvordan indstillingen er fremkommet, nemlig fra universiteterne, og det vil sige, at de har haft rigeligt med indflydelse på, hvem der skulle sidde der.

Men må jeg ikke stille hr. Frank Dahlgaard et andet spørgsmål, nemlig omkring kollaboratører, som skal stilles til ansvar. Jeg har gjort mig den ulejlighed at slå efter i en fremmedordbog for at se, hvad det udtryk dækker. Og for ikke at blive beskyldt for at være venstreorienteret, har jeg taget en fremmedordbog fra den kolde krigsperiode udgivet af Berlingske Forlag, som næppe er venstreorienteret. Der står om kollaboratører, at det er personer, der samarbejder med en besættelsesmagt.

Og jeg vil gerne spørge hr. Frank Dahlgaard, hvad det er for besættelsesmagter, der i den kolde krigsperiode har været i Danmark og dermed har skabt basis for, at der kunne være kollaboratører til stede.

(Kort bemærkning).

Aage Frandsen (SF):

Hr. Frank Dahlgaard siger, at der er nogle mennesker, der skal stå til ansvar for deres handlinger. Ja, men det gør vi alle sammen hele tiden.

Den meget upræcise måde, som hr. Frank Dahlgaard beskriver det på, gør jo, at der ingen retssikkerhed er i sådan nogle situationer.

Hvis der er en person, som engang har gjort noget strafbart, så er vedkommende under alle omstændigheder i en sådan situation, at vedkommende bliver anklaget.

Hvis der er en person, som har gjort noget, som vi kan sige er tjenesteforseelse, fordi vedkommende har været ansat i statens tjeneste, så kan der også være tale om noget.

Hvis der er en person, det kan så være en politiker, som har været minister engang for 30 år siden, er det jo ikke sikkert, at vi i Folketinget kan gøre noget særligt ved det.

Men det, som er det helt afgørende, er, at man skal skelne mellem det og en almindelig offentlig debat, som kan foregå, og som heldigvis også kan foregå med folk, som har indsigt ud fra nogle forskningsmæssige betragtninger.

Så det er den der sammenblanding, som vidner om en fuldstændig mangel på forståelse af, hvad retssikkerhed og magtens tredeling er for noget. Den har hr. Frank Dahlgaard ikke.

(Kort bemærkning).

Frank Dahlgaard (UP):

Jo, den har hr. Frank Dahlgaard, og han ved godt, hvad et demokrati og magtens deling er.

Til fru Elisabeth Arnold, der taler om PET-kommissionen og dens sammensætning: Det startede jo med, at nu skulle man rigtigt undersøge, om Politiets Efterretningstjeneste havde registreret noget, de ikke måtte registrere. Så blev det udvidet og endte jo med at blive et underligt mismask af noget retligt og juridisk, der skal findes ud af, og så en historisk redegørelse. Altså noget underligt mismask.

Jeg forstår godt, at Venstre og De Konservative og den øvrige borgerlige fløj afstod fra det. Og jeg synes, det var en glimrende betænkning, der kom i forbindelse med, jeg tror, det hed L 65 tilbage i foråret 1999, hvor man fra Venstres og De Konservatives side redegjorde for, hvorfor man ikke ville være med. Så har vi jo siden fået DUPI til at se på sagerne. Det er åbenbart, fordi det alligevel ikke var godt eller godt nok med PET.

Så til hr. Per Kaalund og hans sproglige studier og spørgsmålet om, hvad det var for en besættelsesmagt. Det var den sovjetiske, sagt til hr. Per Kaalund. Den havde besat Polen og Østtyskland og Tjekkiet og Ungarn og hele vejen ned, og det næste spring var Danmark og de andre lande. Hr. Per Kaalund ved det godt. Der var depoter med angrebsvåben tæt på danske kyster og tæt på Vesttyskland. Hr. Per Kaalund ved godt, hvad det var for atomraketter, der pegede mod København og mod Danmark. Det var ikke de amerikanske, det var ikke de britiske.

Og så til hr. Aage Frandsen: Ja, men jeg har stillet et spørgsmål og en forespørgsel til regeringen om, hvordan den mener, at folk skal drages til ansvar. Og ansvar er jo andet end at overtræde loven. Det kan også være at optræde så

venligt over for vores egne og vores allieredes fjender, som havde disse militære angrebsplaner, at det bare er for meget, og at der er et politisk opgør, der skal gøres op.

Nu afventer vi så disse rapporter.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Når nu hr. Frank Dahlgaard insisterede på at nævne partitilhørsforholdet for en del af medlemmerne af PET-kommissionen, synes jeg, det er ærgerligt, at vi ikke kan få hr. Frank Dahlgaard til at afsløre, hvor mange i kommissionen som er medlem af Det Konservative Folkeparti. Det synes jeg er ærgerligt. Det er bare for at få det hele med og ikke kun ligesom tage noget af det.

Vi har fået slået det fuldstændig krystalklart fast allerede her fra starten af denne diskussion, at når tingene blev, som de blev, og når det f.eks. ikke lykkedes at få Folketinget til at tage ansvar for at sætte f.eks. en Bent Jensen ind i den kommission, så var det, fordi den borgerlige del af Folketinget ikke ønskede at støtte Enhedslistens ændringsforslag på det punkt. Ellers var det blevet sådan. Så der ligger ansvaret alene hos de borgerlige.

Men hvad var så grunden til, at man ikke kunne støtte undersøgelsen som sådan? Ja, det var vel, at den også undersøgte PET. Det var jo fuldstændig klart det, der var anstødsstenen, sagt til hr. Frank Dahlgaard. Man ville kun have en undersøgelse af venstrefløjen, og det er vel egentlig det, der er forskellen. Vi ønsker en undersøgelse af det hele. Hr. Frank Dahlgaard og den borgerlige fløj ønsker kun en undersøgelse af venstrefløjen. Det er forskellen.

(Kort bemærkning).

Elisabeth Arnold (RV):

Det er blot et supplement til hr. Søren Søndergaards indlæg, for jeg tror, hr. Frank Dahlgaard mangler noget oplysning i sin baggrundsvideo her.

Forlægget for PET-undersøgelsen var jo den norske udredningskommission om efterretningstjenesten i Norge. Den var igangsat af et fuldstændig totalt enigt Storting i Norge, som så også udpegede kommissionens medlemmer. Den bredde kunne ikke samles i det danske Folketing, fordi højrefløjen ikke ville være med. Derfor må det være det kommissorium og den udpegning, som der var med universitetsudpegede forskere, der så efterfølgende er blevet an-

bragt i kommissionen og skal sidde og udrede det her.

Hr. Frank Dahlgaards daværende parti og dets allierede på højrefløjen kunne have fået den norske løsning, hvis de ville. Det ville de ikke, og derfor blev resultatet, som det blev. Hr. Frank Dahlgaard har kun sig selv og sine egne partier at takke.

(Kort bemærkning).

Frank Dahlgaard (UP):

Til hr. Søren Søndergaard: Jo, der er da i hvert fald én i PET-kommissionen, som jeg mener er medlem af Det Konservative Folkeparti. Men som sagt er det jo ikke det, der skal være det afgørende. Jeg ved ikke, om der er to eller ...

Det afgørende for mig er, at den historiske undersøgelse bliver varetaget af folk, som ikke har indsigt, speciel viden på de områder, der er vigtige her, og som heller ikke har de sproglige forudsætninger i orden og kan tage til Moskva og læse på tingene. Det kan hr. professor Bent Jensen, og derfor kan jeg personlig sådan set godt beklage – nu er jeg jo en fri mand og en fri fugl i Folketinget – at man ikke på det punkt fulgte hr. Søren Søndergaards og hans partis anbefaling i sin tid, for så havde vi fået Bent Jensen med ind i det.

Til fru Elisabeth Arnold vil jeg bare sige, at vi kender jo alle sammen hele forløbet omkring PET-kommissionens nedsættelse, og det startede ensidigt med at være PET, der var under anklage og skulle undersøges. Jeg forstår godt, at V og K – jeg selv var med dengang, og det er jeg ikke ked af – ikke ville være med i det, som det udviklede sig.

Der var en ting til, jeg ville sige til sidst til hr. Søren Søndergaard, som spurgte, om jeg ønskede, at det kun var venstrefløjen, der skulle undersøges. Nej, det skal selvfølgelig undersøges hele vejen rundt.

Første næstformand (Ole Løvig Simonsen):

Hr. Per Kaalund som ordfører.

Per Kaalund (S):

Statsministeren og justitsministeren har på udmærket vis redegjort for, hvilke initiativer der er taget, som svar på forespørgslen her.

Det gælder dels, at der vil blive rejst konkrete sager, hvis der er anledning til det, med efterforskning, retsforfølgelse osv. Det gælder dels PET-kommissionen, som vi har, og det gælder

dels DUPI, Dansk Udenrigspolitisk Institut, som er anmodet om at udarbejde en hvidbog.

I Socialdemokratiet vil vi selvfølgelig med interesse afvente resultaterne af disse initiativer, og vi har samtidig noteret os justitsministerens bemærkninger om, at afhængigt af, hvordan disse undersøgelser og redegørelser falder ud, og hvad resultatet bliver, kan det være nærliggende i givet fald at foretage en sammenfatning omkring den ydre trussel, som vi var udsat for under den kolde krig, og det indre pres, der var mod Danmark i samme periode.

Den kolde krig er jo en næsten 50-årig periode, og den vil helt sikkert også fremover blive genstand for mange historiske beskrivelser, udrædninger, forskning, doktordisputater osv. på samme måde, som Anden Verdenskrig her endnu 55 år efter afslutningen stadig er genstand for stor interesse.

Når omfanget og karakteren af danskernes samarbejde med myndigheder i Sovjetunionen og de østeuropæiske diktaturer, som det fremgår af forespørgslen fra hr. Frank Dahlgaard, ønskes afdækket, som det hedder, så skal man huske på, at der var tale om lande, som Danmark officielt anerkendte. Vi havde diplomatiske forbindelser med dem. Disse lande var medlemmer af FN, der blev indgået Helsinki-aftaler, nedrustningsaftaler osv. Vi havde handelssamkvem med dem, eksport/import. Der var sportsligt og kulturelt samarbejde. Så der var mange danskere, der på forskellig vis samarbejdede både i det officielle offentlige system og privat med de nævnte lande.

Men forespørgeren, hr. Frank Dahlgaard, har jo sikkert tænkt på danskere, der samarbejdede ulovligt, illegalt og samfundsskadeligt med disse lande, og selvfølgelig har disse lande søgt at påvirke Danmark politisk, vores forsvar, vores sikkerhedspolitik, økonomi osv., og de har givet også udført efterretningsvirksomhed her i landet, hvervet agenter, udført spionage mv. Men derfra og til at gøre alle, der på den ene eller anden måde har samarbejdet med myndigheder i disse lande til såkaldte kollaboratører, der skal stilles til ansvar, er der alligevel et stykke vej.

Jeg har jo så spurgte hr. Frank Dahlgaard, hvad der menes med kollaboratører, og jeg må sige, at det er rigtigt, at man godt kan opfatte, at Sovjet havde besat flere af de østeuropæiske lande, men Danmark har jo som sagt ikke været besat.

I tilknytning til hr. Frank Dahlgaards forespørgsel vil jeg gerne medgive, at der er en hel del danskere fra næsten alle dele af samfundet

og især fra den politiske venstrefløj og blandt intellektuelle, der udviste en grænseløs naivitet grænsende til dumhed i forhold til totalitære systemer i Østeuropa og havde romantiske forestillinger om politiske systemer også i Kina, Cuba osv., men heldigvis var demokratiet her i Danmark velfunderet, og det gjaldt i hele koldkrigsperioden.

Det var stærkt forankret, og det vil vel også være uretfærdigt, som det ofte sker, at man afviser al kritik i denne koldkrigsperiode af vores samfund, vores opbygning, med at være venstreorienteret vrøvl.

Men tilbage står, at man har lov at blive kloge-re, og det er der sikkert mange, der er blevet. Man har ret til at skifte mening, og det er der sikkert mange, der har gjort, og der er jo stadig væk, også helt tidsaktuelt i den danske politiske debat, partier og partiformænd, der skifter mening om, hvordan samfundsopbygningen skal være her i landet. Og så må de jo selv vælge både de tidligere og de nuværende, om de vil stå frem og erkende disse ting, det må være op til den enkelte. Men den kolde krig var selvfølgelig en alvorlig periode.

Jeg skal slutte med at sige, at vi vil stemme imod forslaget til vedtagelse.

Jens Hald Madsen (V):

Allerførst kan man jo spørge, om det er relevant at have den her forespørgsel. Debatten er relevant, timingen er gal, og derfor kan jeg sige med det samme, at Venstre ikke kan støtte forslaget til vedtagelse.

Først blev der jo besluttet en PET-undersøgelse sommeren 1999. Venstre stemte ikke for den her undersøgelse, fordi der bl.a. var nogle uafklarede spørgsmål om dens uvildighed og også om det egentlige formål med undersøgelsen. Spørgsmålet var jo, om formålet var at lave en reel historisk gennemgang af, hvad venstrefløjens aktiviteter gik og foretog sig under den kolde krig, eller om PET-kommissionens formål hovedsagelig var at mistænkeliggøre de embedsmænd i PET, der rent faktisk gjorde et stort stykke arbejde for landets sikkerhed under den kolde krig. Bl.a. derfor stemte Venstre imod.

Og af samme grund – det var også på anmodning fra Det Konservative Folkeparti, Centrum-Demokraterne og Venstre – besluttede regeringen i sommeren år 2000 at sætte DUPI til at foretage en undersøgelse, og i Venstre ser vi meget frem til at se, hvad det endelige resultat vil være af det. Venstre håber bl.a., at vi kan få en klar

indsigt i, hvilke udenlandske organer der opererede inden for de danske grænser samt i, hvordan de opererede.

Samtidig er det en indfaldsvinkel til at få klar gjort, hvilke organer og personer der lod sig forblænde og betage af disse totalitære regimer i det daværende Sovjetunionen og det kommunistiske Østeuropa. Nogle kalder dem sågar nyttige idioter, det kunne jeg jo aldrig finde på at sige her fra talerstolen.

Man kunne også spørge sig selv om, hvad det egentlig nytter. Hvad skal den her debat gøre godt for? Venstre finder denne debat utrolig vigtig.

Prøv at tage min generation. Hvor mange i min generation og fremad har reelt forstået, hvilke trusler Danmark stod over for under den kolde krig? Hvem ville egentlig have troet på de angrebsplaner, som Warszawapagten havde? Hvis man under den kolde krig havde fortalt dem, at man faktisk ville bruge atomvåben mod Danmark, hvem ville have troet på det? Hvem ville have troet på den infiltrering, der foregik i organisationer, i institutioner?

Derfor er det svært at forstå, at så mange velbegavede danske intellektuelle fuldstændig glemte demokrati, menneskerettigheder. De vendte det blinde øje til, når de forsvarede Kinas diktatur og Sovjetunionens undertrykkende regime.

I realiteten var det jo en infiltrering, hvor tanken var at nedbryde det danske demokrati, det danske velfærdssamfund og den danske markedsøkonomi.

Det er derfor vigtigt fuldstændig at få klarlagt, hvem den reelle fjende var. Fjenden var ikke PET, fjenden var ikke Forsvarets Efterretningstjeneste, tværtimod.

Derfor er det også utroligt at se den flokmentalitet, der var under den kolde krig – en flokmentalitet, hvor man nu kan se flokken stå i kø ved håndvasken og vaske hænder og forklare og undskyldte, at de var så naive.

Jeg er selv et godt eksempel. Da jeg gik i gymnasiet, var jeg samfundsfaglig student. Min samfundslærer var kommunist. Det er der jo ikke noget galt i. Problemet var sådan set, at bare det at være socialdemokrat i mit gymnasium var et problem. Problemet var, at mit pensum som samfundsfaglig student kun var kommunistisk ideologi. Man talte dengang om det onde, onde USA – dem, som faktisk var vores allierede. Det var ondskaben. Det var den lede kapitalisme, og

man måtte græmme sig, hvis man overhovedet troede på markedsøkonomi.

Det kan jeg takke disse lærere for, for det har faktisk været baggrunden for, at jeg står her i dag som liberalist og kæmper for demokrati, kæmper for fri markedsøkonomi. Det er jeg da glad for.

Derfor er den her debat relevant. Ikke bare på grund af det historiske element, men den er relevant, fordi den har ført en generation af naivitet bag lyset, men den har så sandelig også været med til at indoktrinere den næste generation på en fuldstændig fordrejet måde.

Derfor ser vi frem til at se, hvad resultaterne bliver af de her undersøgelser, fordi de er utrolig vigtige, ikke blot for denne generations viden om historien under den kolde krig, men også fremtidens.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Hr. Jens Hald Madsen øver sig i rollen som koldkriger, som han åbenbart har tænkt sig at overtage fra tidligere generationer. Og han gentager nøjagtig det mønster, som vi oplevede dengang med en verden, der var fastlåst mellem to supermagter med hver sin agitation og propaganda, der var stort set lige løgnagtig.

Nu siger hr. Jens Hald Madsen så f.eks., at der var ingen, der vidste, at der var atomvåben, der ville kunne ramme Danmark, hvis atomkrigen kom. Vi gjorde, i hvert fald gjorde jeg, et stort nummer ud af også her i Folketinget at gøre opmærksom på, at en række steder her i Danmark faktisk var atombombemål, fordi man opstillede masser af atomvåben fra Vestens side bl.a. i Tyskland, og man havde selvfølgelig også angrebsplaner i Sovjetunionen, og hvis det gik galt og atomkrigen kom, så ville nogle af atombomberne selvfølgelig også falde i Danmark.

Nu hører vi så hr. Jens Hald Madsen gentage hele denne gamle koldkrigsretorik, hvor amerikanske atomvåben var gode og sovjetiske var forfærdelige. Det fører ingen steder hen, sagt til hr. Jens Hald Madsen.

Det eneste, der fører nogen steder hen, er en ordentlig, konkret undersøgelse af, hvad der foregik, og den kan jeg høre at hr. Jens Hald Madsen har utrolig meget brug for at få lejlighed til at studere.

(Kort bemærkning).

Frank Dahlgaard (UP):

Hr. Jens Hald Madsen sagde i en i øvrigt, synes jeg, glimrende tale, at det var forkert timing, fordi der nu er nogle instanser og kommissionsundersøgelser i gang, og så må vi vente på det.

Mit spørgsmål er til hr. Jens Hald Madsen: Hvor længe skal vi vente? Skal der slet ikke her i Folketinget være nogen debat om det her, medens det kører på fuldt drøn i aviserne, i de elektroniske medier? Skal der slet ikke være nogen debat om det her i Folketinget, før vi har resultatet fra PET-kommissionen og fra DUPI, som formentlig først bliver færdigt engang i 2003, altså om næsten 2 år?

Men det kan være, vi kan få mere præcise oplysninger om det fra justitsministeren.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Jeg er enig i, at der var mange, og at der var for mange, der vendte det blinde øje til de undertrykkende regimer i Østeuropa.

Tænk engang, diktatoren Ceausescu fik en elefantorden fra Danmark. Det er jo næsten til at kaste op over. Det var ikke DKP eller VS eller SAP eller KAP, der tildelte ham den elefantorden, skal jeg hilse og sige. Det var formentlig nogle folk, som føler, at de har en meget stor demokratisk bevidsthed. Undertrykkeren fra Rumænien kunne få sådan en elefantorden!

Det var ikke bare diktaturer i Østeuropa, det blinde øje blev lukket over for. Det var jo også Sydafrika, Franco-Spanien, Portugal, Salazar-diktaturet, Grækenland, som selvfølgelig var vores NATO-allierede, Tyrkiet, militærjuntaen, som var vores NATO-allierede. Jo, der var mange, der lukkede øjnene over for diktaturer, og det er da vigtigt at få det kritiseret.

Men jeg har et konkret spørgsmål til hr. Jens Hald Madsen om PET-kommissionen. Hvis PET gjorde et fint arbejde og der ingen problemer var med det arbejde, PET gjorde, hvad er så problemet i at få det fastslået i en undersøgelse, at få lavet en undersøgelse, der meddeler, at alt, hvad PET gjorde under den kolde krig på trods af alle de mistanker og rygter og smædekampagner, som har været rettet mod PET, bare var i orden? Ville det ikke være godt at få den undersøgelse?

(Kort bemærkning).

Jens Hald Madsen (V):

Først til hr. Keld Albrechtsen: Tag og læs den her bog: »Hvem holdt de med?«, redigeret af Bertel

Haarder. Der vil man høre tidligere forsvarschef, generalløjtnant Kjeld Hillingsø, fortælle om, at man havde planlagt en massiv førstebrug af atomvåben mod Danmark i en tidlig fase af et overraskelsesangreb, kort efter at der ville ske et krigsudbrud.

Jeg synes, det er rystende. Jeg synes, det er rystende læsning, som hr. Keld Albrechtsen helt sikkert under den kolde krig ville have sagt var det pure opspind. Men det var sandheden.

Til hr. Søren Søndergaard om Rumænien: Ja, vi kan da i Venstre ikke gøre for, at der er nogle naive socialdemokrater, som har givet en elefantorden. Det kan vi da ikke gøre for. Indstillingen kommer vel ikke kun fra kongehuset, men også herindefra.

Sydafrika, Grækenland nævner hr. Søren Søndergaard. Var det nogle fjender, vi havde? Var det det? Se, vi havde nemlig nogle fjender, og det var Sovjetunionen, det var Warszawapagten. Det var vores fjender. Og det er det, der gør forskellen. Forskellen er, hvem man arbejdede for, hvem man var så naiv at fremstille de her budskaber for. Det er forskellen.

Jo, vi kan da godt undersøge PET, men det, der først og fremmest er interessant, er at undersøge venstrefløjens aktiviteter under den kolde krig. Jeg har da ikke noget imod, hvis der skulle være noget, PET har gjort forkert, at få det frem i lyset. Men det, der jo er den rigtige mission, er, at man vil flytte lyset fra venstrefløjen og over på politiet og forsvaret og mistænkeliggøre dem – dem, som stod fast omkring dansk sikkerhed. Det er det, der er problemet, sagt til hr. Søren Søndergaard.

(Kort bemærkning).

Frank Aaen (EL):

Det var et meget fint citat, hr. Jens Hald Madsen havde før, om, hvad konsekvensen var af et krigsudbrud. Hvis der udbrød krig mellem USA og Sovjetunionen, ville det naturligvis straks udløse bl.a. atomangreb mod Danmark.

Det har jeg selv skrevet om. Det har jeg selv tegnet kort over, som jeg har udgivet i bogform, og skrevet om, hvad konsekvensen ville være af en atomkrig for Aalborg by, når man ville ramme flyvestationen i Aalborg bevæbnet med amerikanske jægere. Det var ikke holdt skjult for nogen. Det indgik i hele vores agitation for at sørge for, at der blev en atomvåbenfri zone, og for at sørge for, at man skulle undgå atomvåben, forbyde atomvåben. Det var vores position.

Må jeg så spørge hr. Jens Hald Madsen: Kan vi ikke blive enige om, at når der er en kold krig, er der mindst to parter, ellers er der ingen krig? Og var det kun den ene part, der begik fejl?

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Hr. Jens Hald Madsen mente, at jeg ville have bestridt generalens udtalelser om, at der ville blive anvendt atomvåben. Tværtimod, sagt til hr. Jens Hald Madsen, var det nøjagtig, som også hr. Frank Aaen nævnte det, hvad vi gjorde opmærksom på at der ville ske.

Samtidig gjorde vi opmærksom på, at USA havde nøjagtig de samme planer om angreb mod øst, den såkaldte AirLandBattle-doktrin – hvis vi skal ned i de tekniske detaljer, og dem kender hr. Jens Hald Madsen sandsynligvis utrolig lidt til – som gik ud på hurtig første brug af atomvåben for at smadre den sovjetiske hær. Sådan havde begge supermagter deres angrebsplaner.

Vi var modstandere af atomvåbnene, hvad enten de var opstillet i Tyskland af USA, eller de var opstillet af Sovjetunionen med mål i sigte mod vest. Vi var imod atomvåben. Vi mente ikke, der var gode atomvåben og dårlige atomvåben, sådan som hr. Jens Hald Madsen mente det.

Men hvor var hr. Jens Hald Madsen henne på det tidspunkt? Hvad gjorde han imod disse atomvåben? Ingenting. Ingenting overhovedet. Jamen det er kendsgerningen.

Så jeg vil gerne have undersøgelser af det her helt til bunds, så vi kan få frem i lyset, hvem det var, der kæmpede imod truslen om atomkrig og atombomber, der skulle ramme Danmark, og hvem der ikke tog det problem højtideligt.

(Kort bemærkning).

Per Kaalund (S):

Til hr. Jens Hald Madsen: Meget vil vi have siddende på os, men betegnelsen naive socialdemokrater i relation til den kolde krig og uddelingen af ordener til rumænske diktatorer og andre køber vi ikke.

Var der nogen, der i koldkrigsperioden fra forening til forening, fra hus til hus, fra lejerforeninger og faglige organisationer, arbejdspladser osv. bekæmpede yderligtgående tendenser, hvad enten det var yderligtgående fra højre eller yderligtgående fra venstre, så var det socialdemokrater.

(Kort bemærkning).

Jens Hald Madsen (V):

Det lyder jo flot: Vi var imod atomvåben. Vi kæmpede inde i organisationerne. Atomvåbenfri zone. Det er flot. Faktisk kan man påvise, at nogle af de her organisationer, som havde kæmpet for atomvåbenfri zone, også var infiltreret. For det var da utrolig belejligt for Sovjetunionen, at der var nogen, der rendte rundt og protesterede mod USA og mod NATO, som havde atomvåben, for dér havde man jo demokrati, dér havde man jo ytringsfrihed. Dér kunne man få lov til at sige sin mening og protestere mod atomvåben. Det kunne man jo faktisk ikke i Sovjetunionen.

Det, vi snakker om her, er, at man siger: Jamen vi vidste da godt, at man ville bruge atomvåben ved et angreb. Ja, hvis NATO angreb, jo, jo. Det, det handler om for mig, er, at der var mulighed for, at det var Sovjetunionen, der slog til først, og at de ville slå til med atomvåben.

Atomvåbenfri zone. Jeg husker den dér fuldstændig blændende naivitet, hvor man ville tvinge amerikanerne til at fortælle, når de kom med atomvåben i Norden, men sjovt nok ignorerede man fuldstændig de ubåde, som Sovjetunionen drøede frem og tilbage med i de danske farvande. Det var grænseløst naivt, grænsende til det mistænkelige. Og det er det, jeg synes er problemet.

For mig har begge parter lavet forkerte ting, men der var kun én fjende.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Hr. Jens Hald Madsen gjorde meget ud af sit demokratiske sindelag, og det skal jeg ikke være den, der sætter spørgsmålstejn ved. Problemet var, at hr. Jens Hald Madsen gjorde det selv. For han sagde, at undertrykkelsen, diktaturet og forskellige folks støtte til diktaturet i Grækenland, Spanien, Portugal osv. ikke var noget stort problem, for de var jo ikke vores fjender. Det må jeg indrømme, det forstår jeg ikke.

Vil det sige, at hr. Jens Hald Madsen fuldstændig vil frikende alle dem, der lukkede øjnene for diktaturet i Kina eller i Nordkorea, fordi Kina og Nordkorea ikke var vores fjender? Der var da ikke meget demokratisk sindelag tilbage dér.

Er den rigtige holdning ikke at kæmpe for demokrati og menneskerettigheder i alle lande, uanset om de er venner eller fjender? Og er det så ikke rimelig betænkeligt, at der var store dele af højrefløj, som lukkede øjnene for de uger-

ninger, der foregik i deres lejr, ligesom der var dele af venstrefløj, der lukkede øjnene for de ugerninger, der foregik i lande, der kaldte sig socialistiske? Er det ikke det, der er problemet? Er problemet for hr. Jens Hald Madsen, at han kun vil se én virkelighed og bl.a. derfor ikke vil være med til at undersøge, hvad PET eventuelt måtte have lavet af ugerninger?

(Kort bemærkning).

Aage Frandsen (SF):

Hr. Jens Hald Madsen laver den samme rodede fremstilling af tingene som hr. Frank Dahlgaard. Derfor vil jeg stille et spørgsmål til hr. Jens Hald Madsen, for at vi ligesom kan komme på det rene med, hvad der hører hjemme her, og hvad der hører hjemme dér. Grunden til, at jeg er nødt til denne belæring, er, at det kan være, at hr. Jens Hald Madsen har fået en dårlig undervisning i gymnasiet, og det har jeg klart fået indtryk af.

For det første: Er det ikke sådan, at hvis der er en person, der har begået noget ulovligt og noget kriminelt, skal vedkommende straffes? Hvis det er en person, der er ansat i statens tjeneste, er der nogle særlige regler, der gælder i forhold til tjenestemandsforsømmelse. Er det personer, som politisk har begået noget, og som har et politisk ansvar – det kan være en minister – kan man forfølge vedkommende. Det er lidt mange år tilbage, hvis der er nogen, der har gjort noget.

Og er det så ikke sådan, at når det drejer sig om dig og mig, og hvad vi gør, er vi underkastet den almindelige offentlighedsdiskussion? Men det er vel ikke noget med, at fordi jeg er uenig med dig, eller du er uenig med mig, skal vi underkastes et eller andet. Så må vi diskutere, om vi gjorde det fornuftigt, eller om vi ikke gjorde det fornuftigt.

Men er det ikke helt forskelligt, om der er tale om mennesker, der har gjort noget ulovligt, eller nogen, som man kan sige – hr. Jens Hald Madsen vil jo sige det – har dummet sig? Jeg synes, der var mange mennesker, der dummede sig dengang, og det kan være nogen til den ene eller anden side, men det er da en helt anden diskussion, om det er den type eller den anden type, der er tale om.

(Kort bemærkning).

Frank Aaen (EL):

Vi gik aldeles ikke ind for kun at fjerne atomvåben på den ene side. Jeg har været politisk aktiv i årevis for kravet om at forbyde alle atomvåben på hele Jorden. Jeg har samlet utrolig mange un-

derskrifter ind på kravet om at forbyde, stoppe alle atomvåbenprøvesprængninger. Det var højrefløjen i Danmark, der var imod.

Så får vi den indrømmelse, det må vi jo sige det var, fra hr. Jens Hald Madsen: Der var fejl på begge sider. Ja, det gælder Sovjet, det er klart nok. Til gengæld var jeg glad for Sovjet, da de støttede Mandela. Jeg var glad for Sovjet, da de støttede kravet om at forbyde alle verdens atomvåben – modsat USA.

De har selvfølgelig gjort gode ting. Men hvis jeg var hr. Jens Hald Madsen, ville jeg nok sige: Hov, var det nu klogt at holde Pol Pot ved magten så lang tid, som de gjorde? Hov, var det nu klogt at gå imod forbudet mod atomvåben?

Jeg synes, at lidt flere nuancer i debatten også ville klæde Venstre.

(Kort bemærkning).

Jens Hald Madsen (V):

Først til SF: Jo, det er jeg sådan set ikke uenig i.

Til hr. Søren Søndergaard: Det er sådan en sjov opfattelse, at fordi højrefløjen har lavet en masse forkerte ting, hvilket jeg er fuldstændig enig i, skulle det retfærdiggøre, at venstrefløjen også har gået og holdt hånd med den, som var Danmarks fjende under den kolde krig. Der er ingen af de ting, der retfærdiggør hinanden. Det vil jeg også sige til hr. Frank Aaen. Jeg er helt enig. Der er sket nogle frygtelige fejltagelser. Det er jeg enig i. Men det, vi taler om her, er jo at få en historisk beskrivelse af nogle organisationer, nogle personer, som i den grad arbejdede for fjenden. Det er det, der er vigtigt for mig at fremhæve.

Når hr. Frank Aaen nu har kæmpet så bravt mod, at ingen – hverken Sovjetunionen eller USA – skulle have atomvåben, så vil jeg gerne spørge hr. Frank Aaen: Hvor mange gange har hr. Frank Aaen skrevet i Land og Folk under den kolde krig, at Sovjetunionen skulle stoppe deres atomvåben?

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Til hr. Jens Hald Madsen: Vi tog konsekvent og bestandig afstand f.eks. fra de modbydelige sovjetiske SS 20-missiler. Det kan hr. Jens Hald Madsen gå tilbage i annalerne og forsikre sig om. Men vi tog også afstand fra USA's opstilling af 572 lige så modbydelige Pershing II-missiler i Tyskland.

Og det var altså ikke hundredtusindvis af mennesker, der demonstrerede, fordi de var in-

filtreret fra Moskva. Var det flertal her i Folketinget, som vedtog de sikkerhedspolitiske dagsordener imod disse atomvåben, bestående af Socialdemokratiet, De Radikale, SF og VS, infiltreret fra Moskva? Jeg tror, hr. Jens Hald Madsen selv kan høre, hvilket vitterligt vås han har begivet sig ud i.

Vi protesterede og demonstrerede imod atomkraftværkerne i Østtyskland f.eks. Min gode kollega hr. Søren Kolstrup blev arresteret af det østtyske sikkerhedspoliti, da han i Rostock demonstrerede imod de elendige sikkerhedsforhold ved deres elendige atomkraftværker.

Hvor var hr. Jens Hald Madsen henne dengang? Er hr. Jens Hald Madsen blevet arresteret af de østtyske sikkerhedsmyndigheder, fordi han deltog i demonstrationer og er blevet udvist af DDR? Det tror jeg ikke. Hr. Jens Hald Madsen lå hjemme på divanen og spekulerede på den kolde krigs retorik.

(Kort bemærkning).

Frank Dahlgaard (UP):

Jeg må desværre spørge hr. Jens Hald Madsen, hvordan han har det, når den ene fra den yderste venstrefløj efter den anden kommer herop og skal vaske deres hænder og fortælle, hvordan de kæmpede for fred og frihed. Især det første, fred. Og hvordan har hr. Jens Hald Madsen det, når hr. Frank Aaen står heroppe som en af disse filialbestyrere for Sovjetdiktaturet, som i et temmeligt stort omfang, tror jeg nok, var købt og betalt af dem derovre – fjenden? Det får vi forhåbentlig belyst. Hvordan har hr. Jens Hald Madsen det egentlig med det?

Og med hensyn til det forhold, at der en gang imellem var amerikanske fly i Aalborg og i Karup – og i krisesituationer forhåbentlig rigtig mange, ja selvfølgelig, og de havde atomvåben med – er hr. Jens Hald Madsen så enig med mig i, at NATO's atomvåben var gode, og at det var dem, der sikrede vores frihed, og at Sovjetunionens atomvåben åbenbart var dem, der ifølge venstrefløjen skulle blive tilbage i det såkaldt atomvåbenfrie Norden, sejle gennem de danske stræder hele tiden?

(Kort bemærkning).

Frank Aaen (EL):

Der var ting, som Land og Folk kunne have været mere kritisk over for Sovjetunionen om, end de var. Ingen tvivl om det.

Men når det drejer sig om det, hr. Jens Hald Madsen spørger om, om der er skrevet artikler

om atomvåben, der også skulle gælde Sovjetunionen, så er de utallige. De er utallige om stop for atomprøvesprængninger, der skulle gælde alle atommagter, selvfølgelig. De er utallige om stop for neutronbombens udvikling, som skulle gælde alle atommagter, selvfølgelig. Om atomvåbenfri zoner, som alle atommagter skulle acceptere, selvfølgelig, naturligvis. Masser af artikler.

Må jeg så til sidst spørge hr. Jens Hald Madsen: Når nu der kommer erkendelsen – og den bliver lidt mere livlig hver gang – af, at der var fejl på begge sider, hvorfor er det så kun den ene sides fejl, der skal undersøges?

(Kort bemærkning).

Jens Hald Madsen (V):

Først til hr. Keld Albrechtsen: Jeg ville egentlig godt have været med til de her demonstrationer i Østtyskland i 1970'erne mod atomvåben, men jeg tror bare ikke, min mor havde givet mig lov. Jeg var ikke så gammel.

Men jeg har da forståelse for hr. Keld Albrechtsens ophidselse, for det må jo være svært, det her. Det er jo ikke sjovt, at det hele falder sammen om ørerne på en, det, man har troet på. Og det må heller ikke være særlig sjovt – hvis vi så ser bort fra det med atomvåbenfri zone, det er da udmærket – at der var noget med, at f.eks. VS gik ind for en væbnet revolution.

Var der ikke noget med, at man havde en forestilling om, at det dér med demokrati havde man ikke brug for, for man havde jo fundet ud af, hvad det rigtige var, så man havde sådan set kun brug for ét parti?

Det er faktisk det, der er problemet. Problemet ligger i, at det er det, som vi kalder en fjende, for det er dem, som vil undergrave det danske demokrati, den danske markedsøkonomi og det danske velfærdssamfund; det er det, der er problemet. Og jeg har da ikke noget imod, at Enhedslisten mener, at der skal laves en masse undersøgelser om det ene og det andet. For min skyld kan Enhedslisten undersøge lige så meget, de vil. Det, der interesserer mig specielt i et historisk perspektiv, er, hvem der samarbejdede med vores fjende. Det er det, der gør forskellen: fjenden.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Jeg accepterer hr. Jens Hald Madsens erkendelse af, at han er sent udviklet, og vil citere en enkelt

ting fra 1974 omkring systemkritikeren Alexander Solzjenitsyn.

»Det er betegnende for det nuværende styre i Sovjetunionen, at en af deres begrundelser for at forfølge Solzjenitsyn var, at han rippede op i en fortid, som var udiskuteret. Hvad er det for en slags socialistisk stat, der ikke tør diskutere sin egen historie? Hvis stalintiden var gennemdiskuteret og en ordentlig og rigtig konklusion var draget af Stalins forbrydelser, hvad kunne der så ske ved, at tingene blev taget op til diskussion? Hvad er det for en socialistisk stat, der ikke tør give sine kritikere lejlighed til at ytre sig?«

Denne her slags ting og hundredvis af andre citater er ikke specielt citater taget fra højrefløjen i dansk politik. Der var også folk fra højrefløjen, der forsvarede Solzjenitsyn strålende, men der var lige så mange på venstrefløjen, der gjorde det. Og derfor er hele hr. Jens Hald Madsens udgangspunkt absurd, det udgangspunkt, der hedder, at der var en venstrefløj, der støttede diktatur, og så var der en højrefløj, der forsvarede demokrati. Dette er ikke i overensstemmelse med sandheden.

Det kan godt være, at hr. Jens Hald Madsens mor ikke gav hr. Jens Hald Madsen lov til at deltage i demonstrationer dengang. Men sagt til hr. Jens Hald Madsen: Din mor forhindrer dig jo ikke i at læse teksten i dag.

(Kort bemærkning).

Jens Hald Madsen (V):

Til hr. Søren Søndergaard: Det er jo egentlig meget interessant at høre et citat fra en, som kritiserer Stalin. Jeg ved ikke, om det var en, som boede i Sovjetunionen, som kritiserede Stalin. Altså jeg mener: Var der ytringsfrihed? Kunne man sådan kritisere Stalin f.eks., medmindre man gerne ville ud på en tur til Sibirien?

Det, jeg bare siger, er, at vi da godt kan diskutere alle de forfærdelige ting, Vesten har gjort, og at de har støttet forskellige lande. Men jeg siger blot: Jeg vil gerne have en historisk redegørelse for, hvem det var, der var så naive at samarbejde med dem, som jeg kalder for fjenden. Det er jo det, der er helt afgørende. De var fjenden. Og det er den forståelse, uanset hvad man synes om den nyere generation, som den skal have. For det er vigtigt at forstå, hvis den skal forstå fremtiden.

Første næstformand (Ole Løvig Simonsen):
Så er det hr. Per Stig Møller som ordfører.

Per Stig Møller (KF):

Jeg vil tillade mig at vende tilbage til forespørgslen, som drejer sig om omfanget og karakteren af dansk samarbejde med myndigheder i Sovjetunionen og de østeuropæiske diktaturer under den kolde krig.

Lad mig indledningsvis slå fast, at Danmark nu rent faktisk gør noget for at afdække karakteren og omfanget af det samarbejde. Man kan synes, at regeringen var for længe om det, eftersom det jo ikke er særlig dygtigt at fange en, man formodede var spion, hvorefter sagen må falde på forældelse, ligesom det vel også er lidt vel lidt at ende med en forelsket toldbetjent.

Men måske var det hele noget, som fandt sted i fuldt dagslys, hvor enhver kunne se, at DKP var sin sovjetiske herres vovse, og det hæderkronede danske Socialdemokrati faldt fra Hedtofts, H.C. Hansens, Jens Otto Krags og Per Hækkerups faste holdning til Lasse Budtz', Kjeld Olesens, Poul Nielsons og selv Hans Hækkerups holdningsløshed.

Men alt dette får vi mere at vide om, når de to rapporter foreligger, som allerede er sat i gang: For det første PET-kommissionen, som skal undersøge, om myndighederne eller enkeltpersoner overtrådte landets love under den kolde krig. For det andet kommer DUPI's rapport om truslerne mod Danmark under den kolde krig. Hvad var der forberedt mod Danmark, og hvad gjorde USSR for at destabilisere Danmark med lokkemad som Østersøen som Fredens Hav, en atomvåbenfri zone, et nordisk alliancefrit forsvarsforbund, og alt sammen bare man forlod NATO?

De to rapporter kommer således til at supplere hinanden, og først når de foreligger, kan vi se, om der er lakuner, om noget er faldet ned mellem stolene, og derfor, om der er behov for et yderligere arbejde. Og derfor kan vi naturligvis ikke stemme for hr. Frank Dahlgaards forslag.

Men lad mig slå fast, at jeg er skuffet over, at man først vil se rapporterne i 2004. Jeg synes, det er alt for lang tid at være om det med alle de mennesker, der er i arbejde. Min appel er så til dem, der laver dem: Se nu at blive færdige, så lang tid kan det ikke tage, det bør være i 2002, de kommer frem.

At Sovjet gjorde en del for at hugge Danmark ud af NATO og skaffe sig indflydelse herhjemme, er der ingen tvivl om. Og Sovjet fik faktisk held med sin meningspåvirkning i Danmark. Vi fastholdt, som USSR ønskede, at der ikke måtte være atomvåben i Danmark, selv om vi ikke

havde noget imod, at de var hos vores allierede, og at der var nogle i Grønland, men det vidste vi bare ikke. Vi afslog udenlandske militærbaser på dansk territorium med undtagelse af Grønland. Vi holdt os ude af NATO's multilaterale tropper. Vi holdt allierede styrker borte fra Bornholm.

Derfor konkluderer Bent Jensen i »Bjørnen og Haren«, at Sovjetunionen betød langt mere for udformningen af Danmarks sikkerhedspolitik end vistnok normalt antaget, men det skete næppe i kraft af skjult kollaboration, »for«, skriver Bent Jensen om USSR, »det lykkedes ikke at etablere betydningsfulde kontakter til folk uden for DKP og venskabsforeningsmiljøet«, men lad os nu se, når rapporterne foreligger.

Så vidt Bent Jensens konklusioner i bogen, som går til 1965.

Tiden derefter har han behandlet i »Tryk og Tilpasning«, som viser, hvordan ikke mindst Socialdemokratiet efter regeringsskiftet yderst tjenstvilligt i forhold til USSR med sine fodnoter netop skabte den sprække i NATO-alliancen, som USSR kunne håbe på at gøre større for til sidst at sprænge selve alliancen og dermed opnå, hvad de ville i vort hjørne af Europa.

Efter de store socialdemokratiske ledere, som stod fast og sagde fra over for USSR, kom de uheldige socialdemokratiske helte i 1980'erne godt hjulpet af de ikke mere heldige radikale helte.

Det er i dag ganske åbenlyst for alle, som det var for os andre dengang, at Socialdemokratiets leg med zonerne og forestillinger om enegang og brud med NATO og umuliggørelse af troppeforstærkninger og omlægning af forsvaret til et defensivt forsvar samt forsøget på at spænde ben for dobbeltbeslutningen var langt mere end blot en dum politisk drilleleg.

Det var en vital og eksistentiel leg med Danmarks sikkerhed, som kunne være blevet katastrofal, hvis ikke USSR var brudt sammen. Og dette sammenbrud var en følge af både den socialistiske kommandøkonomi og af NATO's sammenhold og USA's vilje til at udvikle nye våbensystemer, som USSR – på grund af sin dårlige økonomi – ikke kunne efterligne.

Derfor kom nedrustningsprocessen, befrielsen i Østeuropa, den tyske forening og til slut sammenbruddet for USSR og ophør af den kolde krig. Vi ved godt, hvem vi har at takke for, at det kunne være gået galt, og vi ved godt, hvem vi har at takke for, at det ikke gik galt. Og det er hverken Brezjnev, som den socialdemokratiske

ordfører Lasse Budtz hyldede, eller Lasse Budtz selv lige så lidt som hele hans parti, der beredvilligt fulgte sin blinde førerhund i 1980'erne, dengang det afgørende slag blev slået.

Nu er regeringen vendt tilbage til den linje, som vi stod for i 1980'erne, og som Socialdemokratiet stod for før 1980'erne. Og det er godt, og derfor er det nu historie. Og hvad angår det, der foregik i den tid, er det nu historiens dom, vi skal vente på. Hvis der har været kollaboration, må det fremgå af PET-rapporten, og derefter må det være retsvæsenet, der skal dømme. Resten dømmes som sagt af historien.

(Kort bemærkning).

Frank Dahlgaard (UP):

Blot et enkelt spørgsmål, lidt drillende, men alvorligt nok ment: Da Muren faldt og det modbydelige Jerntæppe forsvandt i 1989, hvem var da justitsminister i Danmark? Var det ikke en konservativ justitsminister?

Og da Sovjetunionen, dette hæslige styre, brød sammen i 1991, var det ikke stadig væk en konservativ justitsminister? Så når hr. Per Stig Møller siger, at det tog lidt lang tid for regeringen at komme i gang med at undersøge noget, mener han jo den nuværende Nyrup Rasmussen-regering; hvorfor gjorde man så ikke noget, da man havde justitsministerposten? Hvorfor tog man ingen initiativer dér, eller gjorde man?

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Det lyder, som om hr. Per Stig Møller nu vil i gang med et opgør med sit eget partis sikkerhedspolitik flere årtier tilbage.

Jeg lagde mærke til, at hr. Per Stig Møller var inde på, at det nok skyldtes underlæggelse under Sovjetunionen, at man havde sagt nej tak til amerikanske atomvåben her i Danmark i fredstid. Mener hr. Per Stig Møller, at det var en forkert beslutning? Det var noget, som blev støttet af konservative ministre som Schlüter f.eks. Mener hr. Per Stig Møller, at det var en forkert beslutning, at man sagde nej tak til at få amerikanske atombevæbnede baser med amerikanske marinesoldater her i Danmark? Jeg kan ikke forestille mig det, men det kunne godt tolkes sådan ud fra hr. Per Stig Møllers tale.

Hvis det er tilfældet, at han nu mener det, må man jo sige, at så er hr. Per Stig Møller i gang med at opskrue den kolde krig til niveauer, som den end ikke nåede op på, da den fandt sted.

(Kort bemærkning).

Elisabeth Arnold (RV):

Man skal stå tidligt op her i Folketinget for at kunne hamle op med hr. Per Stig Møllers veltalenhed og hans historiske kundskaber.

Men jeg synes, der var et par bekvemmeladelsesynder i hans i øvrigt fremragende tale. Og når han fremhæver de såkaldte radikale helte i 1980'erne, synes jeg nok lige, det skal erindres, at Det Radikale Venstre sammen med kommunisterne var det eneste parti, der stemte imod Danmarks deltagelse i NATO i 1949 her i Folketinget.

Det Radikale Venstre har stadig væk og havde dengang i meget høj grad et islæt af pacifister, som oprigtigt mente, at oprustning var til stor skade, og at dette oprustningskapløb var dybt ødelæggende for verden.

I den tid jeg kan huske – for nu er vi i gang med bekendelseslitteraturen – var der altså op igennem 1970'erne og 1980'erne opbygget et atomarsenal i verden, som kunne udrydde verdens befolkning 33 gange. Det var en af grunde til, at Det Radikale Venstre ønskede nedrustningsprocessen begyndt og derfor arbejdede kraftigt på det op igennem historisk tid, og vi er utrolig glade for, at det er lykkedes. Det synes jeg også skulle med.

(Kort bemærkning).

Per Stig Møller (KF):

Først til fru Elisabeth Arnold, og tak for de venlige ord: Nu var jeg så venlig ikke at tage alle De Radikales synder, jeg koncentrerede mig om Socialdemokraternes.

Når jeg siger de uheldige radikale helte, tænker jeg først og fremmest på kontakten i 1980'erne med Østtyskland, som er beskrevet i et par bøger, som er kommet de senere år. Og jeg synes ikke, De Radikale skal være stolte af, man stemte imod NATO.

Man skal også huske på med hensyn til den kampagne imod atomvåben på den vestlige side, at når man sagde, man var imod atomvåben på begge sider – det tilbød Sovjetunionen jo også et par gange at gøre noget ved i Østersøområdet – skyldtes det jo præcis, at man i Sovjetunionen havde en meget stor overvægt i almindelige styrker, så derfor ville det være en kæmpegevinst for Sovjetunionen, hvis man fik fjernet atomvåbnene og atomvåbenparaplyen fra Vesteuropa. Så var vi jo blevet løbet over ende, så det var jo et meget smart trick at sige: Se nu at komme af med jeres atomvåben.

Og kampen imod de vestlige atomvåben, som fru Elisabeth Arnold nu roser sig af, var altså en del af den uheldige helte-optræden, for den havde fremmet Sovjetunionens muligheder for at foretage invasion i Vesteuropa. Jo, det var de konventionelle styrker, russerne satsede på. Det var jo præcis den lynhurtige strategi, det var deres strategi med at komme hurtigt ind og lave en fait accompli-situation, og det var det, atomvåbene holdt dem tilbage fra.

Til hr. Keld Albrechtsen: Jeg laver ikke noget opgør med Det Konservative Folkepartis politik i 1950'erne og 1960'erne, og må jeg minde om, at da man siger nej til udstationering af amerikanske tropper og siger nej til atomvåben på dansk grund, har det ikke noget med Poul Schlüter at gøre. Han var ikke medlem af Folketinget dengang. Vi skal faktisk længere tilbage. Det er klart, at det er noget, der sker i bred forståelse i dansk politik.

Hr. Keld Albrechtsens parti var ikke født dengang. Det var under det sovjetiske pres, der fandt sted, og det kan hr. Keld Albrechtsen læse en del om i »Bjørnen og Haren« af Bent Jensen. I den bog med den dokumentation er der ikke tvivl om, at den sovjetiske meningspåvirkning – det er det, jeg taler om her – er stærk og får til følge, at man ikke tør tage de beslutninger, som man i de øvrige NATO-lande tager.

Så det står jeg ved.

Og hvem der var justitsminister i 1989, ved hr. Frank Dahlgaard jo udmærket.

(Kort bemærkning).

Per Kaalund (S):

Jeg kan da være enig med hr. Per Stig Møller i, at Sovjet meget påvirkede forholdene i Danmark og de politiske forhold i Danmark. Det var der også andre, der gjorde.

Vi er en lille nation, der selvfølgelig vil blive påvirket af store naboer, og det har vel været vores historiske situation gennem flere århundreder. Vi har haft Tyskland som den store nabo mod syd, der har påvirket os enormt. Vi har haft hele Rusland, senere Sovjetunionen. Vi har haft England osv. Vi har hele tiden ligget i en meget udsat position.

Jeg synes, inden man begynder at tale om helte og antihelte osv., at vi skal huske på, at det var under en socialdemokratisk regering i 1949, at Danmark kom ind i NATO, og at vi vel at mærke i hele den efterfølgende periode, uanset at vi også på de indre linjer har haft nogle politiske problemer med det, har fastholdt vores NATO-

medlemskab og sikret den stabilitet, der har ligget i det.

Vil man endelig dyrke historiske perioder, kan man jo også godt gå endnu længere tilbage, f.eks. til 1930'erne, og spørge: Hvem var helte dengang? Var det konservative helte, der gik rundt i gaderne i 1930'erne i forhold til det danske demokrati osv.? Og hvad ville der være sket, hvis det var konservativ politik, der var gået igennem på det tidspunkt?

Vi kan som socialdemokrater godt stå ved den politik, vi har ført på det sikkerheds- og forsvarspolitiske område også i 1980'erne.

(Kort bemærkning).

Elisabeth Arnold (RV):

Min beskrivelse af Det Radikale Venstres holdning til NATO i 1949 var ikke et forsøg på at rose mig selv, for jeg var jo kun et lille barn dengang, men hr. Frank Dahlgaards farfar var jo en ivrig fortaler for, at Danmark ikke skulle være medlem af NATO og stemte imod med piber og trommer her i Folketinget, så det er jo bare et historisk rids, som fortæller, hvordan tingene kan ændre sig i løbet af tiden.

Så vil jeg blot sige, at jeg synes, at NATO's nye rolle er utrolig interessant, for NATO er en af de organisationer, som hurtigst har forstået de nye muligheder i verden efter Murens fald, og det synes jeg NATO som organisation skal have megen ros for. Det er en af grundene til, at Det Radikale Venstre synes, at der er meget spændende, som foregår i NATO i disse år, også ting, vi meget gerne vil være med til.

(Kort bemærkning).

Per Stig Møller (KF):

Jeg synes, det var en meget fornuftig betragtning, fru Arnold havde om NATO, og det var da godt, vi så fik NATO, selv om Det Radikale Venstre i sin tid stemte imod. Og det er rigtigt, som hr. Per Kaalund siger, at det var under Hans Hedtoft, Socialdemokratiets statsminister, at Danmark kom med i NATO.

Jeg understregede jo også i min tale, at Socialdemokratiet har en glørværdig periode under den kolde krig, hvor man har fremtrædende politikere som H.C. Hansen, Jens Otto Krag og Per Hækkerup, der ikke lader sig kyse af Sovjetunionen, men står fast og tager kampen mod kommunismen og indflydelsesagenterne i arbejderbevægelsen.

Men faldet sker jo, og der er jeg skuffet over, at hr. Per Kaalund siger, at han står ved 1980'er-

ne. Det ville jeg ikke have sagt, hvis jeg var hr. Per Kaalund, for i 1980'erne er det altså, man skrider fra den flotte linje, Socialdemokratiet havde lagt, og man var så imod fællesskabet i NATO.

Her i 1990'erne var det jo let nok. Nu går man kraftigt ind for det igen, og der er man tilbage på den loyale kurs, som vi førte i 1980'erne, men som Socialdemokratiet prøvede at underminere i 1980'erne. Jamen tænk dog, hvis man havde fulgt Socialdemokratiets politik i 1980'erne, så havde Sovjetunionen jo fået det, som Sovjetunionen ville.

Så er der sammenligningen med 1930'erne. Jamen dem kan vi godt sammenligne med. Det gør jeg også selv til sidst. Men så skal der jo sammenlignes med: Hvad var politikken i 1930'erne?

Der var den socialdemokratiske politik tilpasning til Tyskland, hvor den konservative politik var forsvar mod Tyskland. Det var jo det store spørgsmål, der er relevant i forhold til det her. Der var forvirrede hoveder; der var uniformer i Socialdemokratiet, der var uniformer i Det Konservative Folkeparti. Det var der på begge sider, og det var forkert, og der kom uniformsforbud.

Men det væsentlige i forbindelse med vores debat er, at på det tidspunkt giver man efter over for Tyskland, så den 9. april er en konsekvens af eftergivenhedspolitikken, fordi man havde gjort sig forsvarsløs.

Man forbyder skuespil af Soya på Det Kgl. Teater under en socialdemokratisk justitsminister. Man forbyder et skuespil af Kaj Munk under en socialdemokratisk justitsminister for ikke at genere Tyskland. Man forbyder opførelse af Bertolt Brechts teaterstykke i Danmark under en socialdemokratisk justitsminister for ikke at genere Tyskland. Så der er en del, jeg ikke ville være stolt af i 1930'erne, hvis jeg var socialdemokrat.

Første næstformand (Ole Løvig Simonsen):
Hr. Aage Frandsen som ordfører.

Aage Frandsen (SF):

Forespørgslens ordlyd er: »Hvad er der fra dansk side gjort for at afdække omfanget og karakteren af danskernes samarbejde med myndighederne i Sovjetunionen og i de østeuropæiske diktaturer under »den kolde krig« – og hvorledes mener regeringen, at danske kollaboratører skal stilles til ansvar?«

Det er dét, forespørgslen går ud på. Indtil videre har man haft en fornemmelse af, at der var samlet en flok amatørhistorikere, som mente, at de skulle fortælle om, hvordan historien havde været for 10, 15, 20, 30, 40 år siden, ja, sågar for 70 år siden. Jeg vil forholde mig til det, som forespørgslen går ud på: Hvad har man fra dansk side gjort? Og jeg vil forholde mig til det, som regeringen siger, at den har gjort.

For det første er der undersøgelseskommissionen, som vi har stemt for, og vi har også støttet, at den blev udvidet til at tage den side med, som bl.a. lyder sådan: Karakteren af de aktiviteter i politiske partier m.v., der i den nævnte periode var baggrund for Politiets Efterretningsvæsenes aktivitet.

For det andet ved vi, at DUPI-rapporten kommer. Der er nedsat en kommission, som kigger på de der ting. Så kan man spørge: Hvad er der så mere? Og der har hr. Frank Dahlgård fremsat et forslag til vedtagelse om, at man ligesom skal understrege noget af det, som allerede er i gang, altså at det skal ske på en bestemt måde.

Der vil jeg godt – også i forlængelse af det, jeg tidligere i korte bemærkninger har givet udtryk for – understrege, at er der tale om nogle mennesker, som det påviseligt kan siges om, at de har gjort noget, som er i strid med dansk lovgivning, kriminelle handlinger, også selv om det ikke er en kriminel handling, men i strid med dansk lovgivning, så skal de selvfølgelig retsforfølges. Det siger sig selv. Det kan være, det på baggrund af de her undersøgelser viser sig, at der er tale om, at det har været tilfældet. Der skal ikke være tvivl om det.

For det tredje kan det vise sig, at der er personer, som i forbindelse med det arbejde, de har haft, har været forsømmelige, eftergivende, og det er bl.a. i forhold til tjenestemænd.

Men det, der er vigtigt at understrege, er, at der så er en del, hvorom man kan sige, at de ikke har gjort noget, som den udøvende magt i form af anklagemyndigheden skal gå ind og blande sig i. Det er nemlig det, som er den holdningsmæssige diskussion. Den er overladt til, om vi kan bruge denne flotte formulering: historiens dom.

Der vil PET-kommissionen selvfølgelig give et bud på noget af det. Også DUPI-kommissionen vil give et bud på noget af det. Og selv om det er noget, som er nedsat på baggrund af beslutninger i Folketinget eller i regeringen, så tror vi på, at de pågældende mennesker har en så stor integritet, at de selvfølgelig vil skrive det,

de mener er sandheden. Vi tror på, at de vil handle ud fra, hvad de mener er sandheden, fordi de er forskere.

Men det siger også sig selv, at en masse andre mennesker kan lave deres egen forskning. Vi er klart tilhængere af, at det under alle omstændigheder er ud fra den frie forskning, at historiens dom kommer.

Der er nogle, der har citeret nogle bøger. Man kan citere andre bøger. For den historiske sandhed er jo ikke altid entydig. Der er forskellige udlægninger af den historiske sandhed.

Man kan sige, at én ting er sikker, nemlig at det er sejrherren, der skriver historien. Det er som regel altid det, der er tilfældet. I en periode i hvert fald skriver sejrherren historien.

Men vi er helt trygge ved, at regeringen lever op til det ansvar, som regeringen har, det ansvar, som anklagemyndigheden har i forhold til kriminelle handlinger. Vi er helt trygge ved, at den historiske sandhed kommer frem under alle omstændigheder.

For vi har en fri forskning, og vi har så mange mennesker med mange forskellige tilgange til det – ikke ud fra at de har nogle bestemte politiske holdninger. Det har de også. Men vi går ud fra, at de har en forskningsmæssig nysgerrighed og en forskningsmæssig sikkerhed, og at de er så uafhængige af de holdninger, de eventuelt selv har, at de selvfølgelig er interesserede i at finde sandheden.

For disse mennesker, som er forskere, ved jo også, at de også i en anden situation skal leve af – ikke i ordets materielle forstand, men i mere åndelig forstand – at de er uafhængige forskere.

Derfor er vi trygge ved, at uanset hvad Folketinget vedtager, uanset der er nedsat kommissioner, så vil der under alle omstændigheder være en forskning, og der vil være en debat, og den vil give os den historiske sandhed eller nærmere: de historiske sandheder. De vil under alle omstændigheder komme frem.

Derfor har vi heller ikke nogen interesse i at vedtage mere end det, der allerede er sat i værk, og derfor støtter vi ikke hr. Frank Dahlgaards forslag til vedtagelse.

(Kort bemærkning).

Jens Hald Madsen (V):

Nu var det, som om SF's ordfører begyndte at sige noget om en flok amatørhistorikere, der kom og talte om noget, som ikke har noget at gøre med den her forespørgsel. Så vidt jeg ved, er det altså F 47, som handler om danskeres

samarbejde med myndigheder i Sovjetunionen og de østeuropæiske diktaturer under den kolde krig.

Det er ikke et spørgsmål om strafansvar og alt muligt andet pladder. Det er faktisk ret relevant at diskutere historien. Historien er selvfølgelig ikke ensidig. Men noget, der faktisk er helt evidenter, er, at Morten Lange sad i Udenrigspolitisk Nævn og videregav sine informationer til forretningsudvalget i SF, hvorefter de blev videregivet til KGB, og da var det sandelig til stor skade for Danmark.

Sådanne ting er interessante. Det er interessant at få den historie med for de kommende generationer. Det er derfor, vi har den her debat. Det er ikke et spørgsmål om strafansvar.

Første næstformand (Ole Løvig Simonsen):

Jeg tror, det er passende på det her tidspunkt at bede deltagerne i debatten om at moderere deres sprog lidt. Det ville klæde debatten.

Kort bemærkning).

Frank Dahlgaard (UP):

Hr. Aage Frandsen synes ikke, at der er så meget at komme efter, for nu er der nedsat disse kommissioner, og så må vi vente på dem, og sandhederne skal nok komme frem.

Jeg håber også, det er rigtigt, men når jeg ser på kommissorierne, føler jeg ligesom, at der er et hul, som gør, at der måske ikke, hvis ikke vi havde haft den her debat, blev set så meget på fredsbevægelsernes rolle i Danmark, på fodnotepolitikken, som Danmark førte i 1980'erne.

Hr. Aage Frandsen kan jo selv læse kommissorierne for kommissionen og for DUPI. Derfor er det da vigtigt for mig, at det omfangsrige historiske materiale og de redegørelser, der kommer, fokuserer på nogle af de her ting, for en redegørelse kan jo skrives på mange områder. Man kan lægge vægten forskellige steder. Men det er utrolig vigtigt for mig, at man får lagt en betydelig del af vægten på fredsbevægelserne, på fodnotepolitikken og på DKP's rolle under den kolde krig.

(Kort bemærkning).

Aage Frandsen (SF):

Jeg er meget optaget af, hvad der er lovgivningsmagtens opgave, hvad der er den udøvende magts opgave, og hvad der er domstolens opgave. Det der med at vi i Folketinget skal diskutere begivenheder, der ligger ganske mange år tilbage, ved jeg ikke helt, hvad formålet er med.

Nogle kan have en eller anden interesse i at svinde andre til. Andre har en interesse i at forherlige sig selv.

Så vil jeg sige til hr. Jens Hald Madsen: Jeg har ikke mulighed for at tjekke de to. Jeg tror, at hr. Jens Hald Madsen sagde en oplagt ukorrektthed. Jeg er helt overbevist om, at det er en oplagt ukorrektthed, og at den er gengivet i en eller anden bog, bliver sandheden ikke bedre af. Jeg har det sådan, at jeg foretrækker de historiske kilder. Jeg er selv uddannet inden for faget, og jeg mener, at man skal respektere et fags væsentlige ting i stedet for det, som hr. Jens Hald Madsen kommer med dér.

Og så vil jeg lige sige til hr. Frank Dahlgaard: Jeg har en enorm tro på, at forskellige forskere vil gå ned og finde de huller, der ikke er afdækket. Sandheden kommer ikke frem alene ved DUPI-rapporten eller alene ved PET-kommissionen. Sandheden kommer ved, at vi får undersøgt det hele, for der er mange sandheder. Det, der kommer frem, er et helt kalejdoskop, og derfor er jeg helt sikker på, at der er andre historieforskere, der synes, at mange af de her ting er interessante.

Så bare fordi den ene kommission siger, at sådan er det, behøver det ikke være hele sandheden, for historien er simpelt hen noget, man forsker i hele tiden.

Første næstformand (Ole Løvig Simonsen):
Hr. Kristian Thulesen Dahl som ordfører.

Kristian Thulesen Dahl (DF):

I Dansk Folkeparti er vi faktisk ret tilfredse med, at hr. Frank Dahlgaard har rejst den her debat. Det har været nævnt et par gange, at debatten mere eller mindre er en utidig indblanding i forhold til undersøgelserne.

Men det har jo også været nævnt, at undersøgelsernes tidsperspektiv, nemlig måske først en fremlæggelse i 2004, gør det nødvendigt også at diskutere det her løbende undervejs, både her i Folketingssalen og også i offentligheden generelt, også, som det har været nævnt af flere, ud fra forskerrapporter og med offentliggørelse af så meget, som vi overhovedet kan få frem.

Vi er tilhængere af maksimal åbenhed om de her forhold, og vi har den opfattelse, at der er alt for mange, som fornægter sandheden måske i forhold til de bevægelser, de selv har været en del af, deres gøren og laden i koldkrigsårene, men også i forhold til andres virke.

Vi føler også, at det er kommet frem i den løbende debat om de her emner, at der er utrolig mange, som pludselig har fået travlt med at være åh så rene i kanten. Det er selvfølgelig lidt tankevækkende, og det må vi så se i lyset af det, der måtte komme frem i den kommende tid.

I forhold til det med offentliggørelse af de forskellige ting, og det, at bl.a. DUPI-rapporten først, som det ligger nu, vil være klar til fremlæggelse i 2004, føler vi, det er utrolig vigtigt, at regeringen giver maksimal åbenhed om de forhold, regeringen kan give åbenhed omkring. Vi har i nogle spørgsmål til ministeren rejst, at vi føler, at man i nogle af de sager, man har efterforsket, og hvor der enten er indtrådt forældelse, eller andre ting gør, at man ikke kan regne med, at man kan rejse tiltale efterfølgende, bør udvise en langt større grad af åbenhed ved at offentliggøre mange af de sagskomplekser, så man kan få det med ind i den forskning og debat, der i øvrigt foregår. Så kan man få belyst danske statsborgeres indblanding i og danske statsborgeres ageren for Sovjetmagten, i virkeligheden Danmarks fjende.

Ordene fred og frihed har været nævnt af flere, som om de nærmest var to ligestillede begreber, men jeg skal sige for vores vedkommende, at de ikke er ligestillede. Frihed er klart hævet over fred. Vi er villige til at slås for vores frihed. Vi skal ikke have fred for enhver pris.

Må jeg bare minde om, når vi nu er ovre i historiebøgerne, at Hitler ofte betegnedes Winston Churchill som en aggressor, fordi Churchill ikke ville lade Hitler i fred. Jeg synes, det var befriende og godt, at der var nogle, der stillede sig op imod Hitlerregimet og nazismen bl.a. under Anden Verdenskrig.

Det samme gør sig gældende i forbindelse med den kolde krig, hvor der også var nogle, der gerne ville have, at Danmark havde friheden skabt gennem NATO's og USA's håndfasthed, men som ikke ønskede, at Danmark med sit territorium skulle være med til at spille en rolle i forhold til de midler, som kunne sikre freden og friheden.

Der vil vi gerne have undersøgt, i hvor høj grad danske statsborgere ved deres gøren og laden og gennem fredsbevægelser, venstrefløjsaktivisme, eller hvad man end skal kalde det, har været med til at kæmpe en kamp, som i virkeligheden var at gå Sovjetmagtens ærinde.

Det håber vi kommer frem i forhold til de to initiativer, der foreløbig er sat i søen, men vi håber altså også, at det kan sikres mere løbende i

forbindelse med den forskning og debat, der er om tingene, og i form af en langt større åbenhed fra regeringens side i forhold til konkrete sager.

Angående forslaget til vedtagelse fra hr.

Frank Dahlggaard skal jeg sige, at Dansk Folkeparti stemmer for forslaget. Vi har også i forbindelse med bevillingen til DUPI-undersøgelsen været inde på noget af det samme som en betingelse for bevillingen, så det ligger i helt god forlængelse af det, vi ønsker DUPI-rapporten drejet ind på.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Hr. Kristian Thulesen Dahl brugte ordet sandheden, men jeg vil godt spørge: Kender man sandheden? Såfremt Dansk Folkeparti kender sandheden om venstrefløjens samarbejde med staterne i Østeuropa, kunne vi så ikke få løftet lidt af sløret for den? Eller tror man bare, at man kender en sandhed?

Så synes jeg, det lød godt, når Dansk Folkepartis repræsentant understregede vigtigheden af, at frihed altid gik frem for fred. Det synes jeg er en god ting. Men hvordan forklarer Dansk Folkeparti så, at medlemmer af partiet gentagne gange i tidligere perioder som repræsentanter for tidligere partier er taget til Taiwan og under diktaturet på Taiwan har deltaget i møder med alle mulige diktatorer fra forskellige lande under den overskrift, at kommunismen skulle kæmpes?

Det var vel ikke at prioritere friheden. Det var vel at prioritere kampen mod kommunismen højere end friheden. Bare man var imod kommunisterne, så gjorde det ikke noget, at man var diktator.

(Kort bemærkning).

Kristian Thulesen Dahl (DF):

Nu ved jeg ikke, om hr. Søren Søndergaard hørte mit indlæg, men hvis han gjorde, så tror jeg, at det ville stå lysende klart også for hr. Søren Søndergaard, at sandheden skulle komme frem, dels i form af de to initiativer, der er sat i søen, dels i form af en langt større åbenhed om de forskellige sager, der verserer.

Jeg har appelleret til, og det har vi også gjort i skriftlige spørgsmål til regeringen, at der er langt større åbenhed fra dansk side om, hvordan danske statsborgere agerede i koldkrigstiden. Det er rigtigt, at der er arkiver østpå, der er åb-

net. Forskere kan nu få adgang til dem og dermed begynde at fortælle en mere klar historie om, hvad der rent faktisk er foregået, men vi savner en større åbenhed også fra danske myndigheders side. Den efterlyser vi.

Så er vi blevet mødt med, at der er sager, man har under efterforskning osv., men så siger vi: Jamen så må der være nogle andre sager, hvor man kan spille med mere åbne kort. Det kan være enten der, hvor man har afsluttet efterforskningen, der, hvor man vælger ikke at rejse tiltale, eller der, hvor forældelsesfristen er indtruffet, og man ikke er villig til, inden den udløber, at bede om at få den forlænget. Alt skal joses i det lys, at vi i højere grad skal vide præcist, hvad der er sket.

Dermed har jeg jo heller ikke foregøjet, at jeg kender sandheden, som hr. Søndergaard lige pludselig påstår at jeg skulle have givet udtryk for. Men det er tværtimod det stik modsatte. Så bare hr. Søren Søndergaard ville gøre sig den ulejlighed at høre mit ordførerindlæg, inden han kommenterede det.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Hr. Thulesen Dahl nævnte udtrykkeligt sager, der var kommet frem, som eksempler på en bestemt tendens, som havde været, og som et udtryk for den sandhed, som hr. Thulesen Dahl mente skulle komme frem. Men hvis vi er enige om, at den afventer, så er det fint nok. Men hvis vi ønsker åbenheden, ønsker vi så ikke åbenheden hele vejen rundt?

Jeg synes, det er strålende, at vi har fået den historiske mulighed for at få adgang til Stasiarkiverne, men hvorfor ikke bede om også at få adgang til arkiver i den vestlige verden og kræve åbenhed dér, f.eks. om danske partiers samarbejde med og afhængighed af USA, inklusive med hensyn til penge, eller om danske partiers mødeaktiviteter med forskellige diktatorer på Taiwan?

Jeg er sikker på, at hr. Thulesen Dahl kender til møderne. Hvorfor kan vi ikke få alle de ting frem, så vi virkelig kan tage en diskussion om det hele? Hvorfor er det kun lige, fordi den der stat, DDR, brød sammen, at vi skal koncentrere os om det arkiv, der ligger dér? Hvorfor skal vi ikke koncentrere os om at få alt samarbejdet med diktatorer frem? Det er vores opfattelse. Det synes vi skal frem.

(Kort bemærkning).

Per Kaalund (S):

Jeg synes blot, at jeg vil henlede hr. Kristian Thulesen Dahls opmærksomhed på de bilag, der er til den DUPI-undersøgelse, der er iværksat. Heraf fremgår det meget tydeligt, hvilke bilag, akter osv. der vil være adgang til i arkiver osv., og på hvilke betingelser, herunder selvfølgelig også de nødvendige tavshedsbestemmelser, der må være i visse af sagerne. Jeg synes, at det, som det foreligger her, er udtryk for en ganske stor åbenhed og ganske stor adgang til mange ting, hvor nogle af dem jo selvfølgelig stærkt kan nærme sig mere sensible områder.

Til sidst vil jeg lige gøre hr. Kristian Thulesen Dahl opmærksom på, at indlægget her i dag fra hr. Thulesen Dahls side blev indledt med: Mange fornægter sandheden. Det må jo være ensbetydende med, at hr. Thulesen Dahl kender sandheden.

(Kort bemærkning).

Kristian Thulesen Dahl (DF):

Først til hr. Søren Søndergaard: Jeg vil fastholde, at det gik igen som en rød tråd i mit indlæg, at vi ønsker åbenhed, så vi præcist kan få klarlagt, hvad der er foregået. Det gælder ikke bare i forhold til de arkiver i Østeuropa eller i den gamle Sovjetmagt, som der nu for en stor dels vedkommende er adgang til for forskere. Det gælder også i forhold til ting, det er nødvendigt at få fingre i i Danmark for at kunne klarlægge de forskellige forløb. Det er vores grundlæggende holdning til det her område. Det gik igen i mit ordførerindlæg, og det går igennem mit svar til hr. Søndergaard.

Til hr. Per Kaalund vil jeg sige: Det er rigtigt, at der i forbindelse med DUPI-undersøgelsen er lavet en række vurderinger af, hvad man kan få adgang til, og hvad man ikke kan få adgang til. Men ikke desto mindre er der et, synes vi, udestående problem i forhold til de løbende sager, man efterforsker, hvor vi da selvfølgelig går ud fra, at man fra myndighedernes side er meget oppe på dupperne også i forhold til de forældelsesfrister, der jo indtræffer. Det er det, jeg har foreslået at sætte fokus på i forbindelse med det her.

Så siger hr. Kaalund det der med sandheden. Det skal måske i mit indlæg mere ses i lyset af, at det står lysende klart for os, at det var den vestlige verden, der med håndfastheden i koldkrigsårene var med til at sikre Murens fald, med til at sikre Danmarks frihed. Hvis ikke der havde været

nogle, der havde stået fast, hvis ikke der var nogle, der havde sagt, at der var en totalitær supermagt i verden, vi skulle stille os op imod meget, meget håndfast, så kan man da betvivle, om udviklingen og historien havde været så gunstig med hensyn til Murens fald m.v., som den har været, og derfor synes vi, at det er godt. Det er den del af, tillad mig så at kalde den sandheden, som jeg mener at nogle forsøger at fornægte, og det synes jeg ikke klæder dem.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Så var der altså også en sandhed, som hr. Thulesen Dahl kendte i modsætning til os andre, og som ikke krævede yderligere undersøgelser. Men hvorfor vente på åbenheden? Det er da fint, at Dansk Folkeparti kræver åbenhed, men Dansk Folkeparti kan jo bidrage til åbenheden.

Dansk Folkeparti kan f.eks. bede partiets formand, fru Pia Kjærsgaard, om at offentliggøre, hvem det var, der deltog i møderne på Taiwan. Hvilke repræsentanter fra hvilke regimer og forskellige grupperinger deltog i møderne på Taiwan, som fru Pia Kjærsgaard deltog i, og hvad diskuterede man præcist?

Så kan vi få åbenheden frem, og så kan vi jo også få konstateret, om Dansk Folkepartis grundlæggere altid, som hr. Thulesen Dahl sagde, satte friheden over freden. Eller var der en frihed, man var villig til at ofre? Det var den frihed for alle dem, som altså ikke ville bidrage til hr. Thulesen Dahls og hans partis kamp. Deres frihed var ligegyldig, f.eks. indbyggerne på Taiwans.

Men o.k., hvis man kæmpede mod kommunisterne, så var det i orden, men hvis man ikke havde den samme opfattelse, så var der ikke nogen frihed. Så jeg synes, at hr. Thulesen Dahl og hr. Thulesen Dahls parti sådan set kan starte med åbenheden.

(Kort bemærkning).

Justitsministeren (Frank Jensen):

Hr. Thulesen Dahl refererede til Dansk Folkepartis interesse i åbenhed. Jeg kan så genfortælle for hr. Thulesen Dahl, at jeg over for Folketinget har tilkendegivet, at de oplysninger, som Politiets Efterretningstjeneste bl.a. tilvejebringer via forsøg på at få materiale ud fra Stasiarkiverne, det materiale, der ikke fører til tiltalerejsning ved de danske domstole over for enkeltpersoner her i landet, vil være materiale, der bliver stillet

til rådighed for PET-kommissionen. Det har jeg tilkendegivet.

Det har været regeringens bestræbelse hele vejen igennem at skabe størst mulig åbenhed og adgang til de oplysninger, som også tilvejebringes af vores efterretningstjenester. Det har jo til formål at bidrage til, som det fremgår af kommissionens kommissorium, også at kaste lys over karakteren af de aktiviteter i politiske partier m.v., der i den nævnte periode var baggrund for Politiets Efterretningstjenestes virksomhed på det område, som er efterretningstjenestens område.

Så det har jeg allerede besvaret, vil jeg sige til hr. Thulesen Dahl. Det har været regeringens bestræbelse hele vejen igennem maksimalt at kaste lys over det, så det kan indgå i den historiske beskrivelse, som kommissionen også har som sit hovedformål.

(Kort bemærkning).

Kristian Thulesen Dahl (DF):

Nu vil jeg bare først lige for en ordens skyld sige til hr. Søndergaard i forhold til det der med enkeltpersoner og Dansk Folkeparti: Dansk Folkeparti blev stiftet den 6. oktober 1996.

Så vil jeg også ud over det sige til hr. Søndergaard, at vi ikke har ligget i koldkrig med Taiwan. Altså bare for en ordens skyld. Jeg synes, det er væsentligt i denne her debat at holde sig for øje, at Danmark under den kolde krig har en officiel fjende, Sovjetmagten, som har våbenpegende mod Danmark, og vi har et behov for en NATO-alliance, som kan stilles op imod den.

Det er den del af debatten, hr. Søndergaard overhovedet ikke ønsker at tage. Det synes jeg har været gennemgående i denne her debat, og det synes jeg er ærgerligt, for jeg synes, det gør, at en del af den virkelighed, der skulle beskrives, også i de indlæg, der kommer fra hr. Søndergaard, bliver ufuldstændig. Men så er det sagt.

Justitsministeren vil jeg selvfølgelig takke for bemærkningen om, at PET-kommissionen får adgang til de her oplysninger. Det, som jeg er i tvivl om, men det kan være, jeg kan finde det andetsteds, også i de svar, justitsministeren har givet, er, i hvilket omfang de sager også bliver offentliggjort, altså i hvilket omfang de bliver forelagt PET-kommissionen til fortrolig orientering for at den kan lave sin udredning og arbejde, og i hvilket omfang der vil ske en efterfølgende offentliggørelse, så den frie forskning, som flere har været inde på, og andre, der har

interesse i det, kan bruge det til også at danne sig det overblik, der er helt nødvendig for denne periode af danmarkshistorien.

Første næstformand (Ole Løvig Simonsen):
Hr. Arne Melchior som ordfører.

Arne Melchior (CD):

Jeg skal først forholde mig til forespørgslen og oplyse Folketinget om, at CD aldeles ikke kan stemme for det af forespørgeren fremsatte forslag til vedtagelse. Vi mener i bedste fald, at det er overflødigt.

Vi mener ikke, at det føjer noget til de kommissorier, der allerede ligger, og de muligheder for at skaffe oplysninger, som foreligger. Og der findes jo gudskelov også noget langt ud over disse to beretninger, som vi venter på.

Og så har jeg en bemærkning mere til forespørgeren ud over den, jeg gjorde i starten af debatten. Jeg vil gerne citere hr. Frank Dahlgaard for at have sagt følgende. Han sagde, at DUPI består af embedsmænd, som ikke ønsker at genere nogen.

Nu er der talt så meget om sandhed, så jeg vil stemple dette som en usandhed. De er ikke embedsmænd i den forstand, som hr. Frank Dahlgaard her lader som om. Det er frie forskere. Jeg er selv medlem af DUPI's repræsentantskab og har haft lejlighed til at følge deres arbejde og har haft lejlighed til at læse en del af deres rapporter. Det er frie forskere, ikke udpeget af regeringen, ikke ansvarlige over for regeringen. Det er hædersmænd og dygtige fagfolk, og når hr. Dahlgaard altså mente og siger, at de er nogle, der ikke ønsker at genere nogen, så kan jeg jo så sige: men det ønskede hr. Frank Dahlgaard altså tydeligvis. Han ønskede at genere DUPI's forskere, og det mener jeg ikke han har belæg for. Og det er lige så urimeligt som så meget andet af det, han har sagt.

Så er der jo altså sandheden, som er til debat her. Min far skrev i en af sine bøger, at sandheden er en ligning med flere forskellige, men hver for sig rigtige løsninger. Sådan noget har man altså i den eksakte videnskab, og sådan noget har man selvfølgelig også inden for humaniora etc.

Og lad mig tilføje om sandheden, at det er i hvert fald ikke noget, man kan stemme om. Men man kan påstå en hel masse, og lad mig så påstå, at jeg tror ikke på – så velkommen enhver form for debat her i huset til enhver tid er – man kan diskutere årtiers danmarkshistorie og verdens-

historie i indlæg a 5 minutter og så et antal korte bemærkninger a 1 minut.

Det er ikke at tage den slags ting alvorligt. Det fører ingen steder til. Jeg har da også mine erindringer og min sandhed, som ikke er en andre sandheder udelukkende sandhed. Men når jeg tænker på de år, hvor jeg også var aktiv i politik og i samfundslivet i øvrigt – det er jo næsten det samme – så vil jeg da tilbageskuende sige: tak for NATO og tak for dobbeltbeslutningen, og øv til fodnotopolitikken og øv til alt det om atomvåbenfri zone. Jeg har stået på denne talerstol for cirka 20 år siden og sagt, at atomvåbenfri zone i min forståelse er et område, hvor andres mod mig rettede atomvåben ikke kan ramme. Og sådan en ville jeg gerne være med til at lave. Men jeg ville da ikke give afkald på at have våben af den art, som jeg ved at min fjende har.

Det er så altså min forståelse af sandheden. Men jeg tror ikke, at folketingsmedlemmer – med en enkelt undtagelse, som vi har hørt på talerstolen her, han er dr.phil. og historiker – har evnen til at lave indlæg, der foruden at forholde sig til det politiske på ganske få minutter kan give den sande fremstilling af, hvad der skete i disse årtier.

Jeg mener derfor, at forespørgslen ikke er rimelig. Men det er altså lykkedes forespørgeren at få en del af mine kollegaer til at komme op at slås her og endda fremsætte yderst ubehagelige beskyldninger imod ikkertilstedeværende personer, som om de vidste, at det var sandheden, altså erklære folk for skyldige uden at have bevist herfor, uden at denne meget omtalte retsforfølgelse har fundet sted. Det føler jeg ubehageligt. Det føler jeg ikke tjener sandheden. Og derfor skal jeg nøjes med dette.

(Kort bemærkning).

Frank Dahlgaard (UP):

Hr. Arne Melchior anfægtede min betegnelse, og det er jo rigtigt, at jeg sagde, at de er embedsmænd, dem fra Dansk Udenrigspolitisk Institut. Og det vil jeg da sådan nogenlunde fastholde. Jeg opfatter Dansk Udenrigspolitisk Instituts folk som, skal vi sige, lidt Udenrigsministeriets forlængede arm. Jeg opfatter dem ikke som helt uafhængige, og jeg havde været mere tryk, hvis man havde valgt historiske forskere ude fra universiteterne eller ladet universiteterne selv pege på dem. Så det vil jeg fastholde.

Men så vil jeg til sidst spørge hr. Arne Melchior: Når han bruger udtrykket »øv til fodnotepo-

litikken«, er det ikke en underdrivelse? Kunne hr. Arne Melchior ikke bruge et stærkere ord?

(Kort bemærkning).

Arne Melchior (CD):

Jeg skal gå hen bagefter og slå glosen øv op i Nudansk Ordbog. Jeg tror, det var ganske tydeligt, hvad jeg mente, men jeg vil da lige så gerne sige fy. Jeg skal nok i mine snart udkommende erindringer gøre rede for, hvordan jeg oplevede det som daværende regeringsmedlem. Det var yderst ubehageligt og efter min mening yderst skadeligt.

Men igen, det er mit billedet af sandheden, som ikke nødvendigvis er absolut sand og ikke en andre sandheder udelukkende sandhed. Det er min oplevelse af det, min forståelse af det med de begrænsninger, jeg har.

Og så var det interessant at høre, at forespørgeren, hr. Dahlgaard, ville nogenlunde fastholde, at DUPI's forskere er embedsmænd, der ikke ønsker at genere nogen. Der trækker han altså delvis i land, men han kunne også godt, ligesom han opfordrer mig til at skærpe et udtryk, gå meget længere.

De er ikke embedsmænd. De er ikke udnævnt af udenrigsministeren. De er ikke afhængige af udenrigsministeren. Lederen af forskningsholdet på ca. 24 forskere har netop meddelt, at han senere på året forlader sin stilling for at gå tilbage til universitetet, hvor han hører til. Han har aldrig på noget tidspunkt i noget sekund været afhængig, været i embedsmandsposition.

Så det er ikke bare nogenlunde at fastholde, det er at frafalde fuldstændig. Og det er en direkte urimelig og usand – det har man vel lov til at sige – beskrivelse af DUPI's forskere enkeltvis og samlet og af det arbejde, de hidtil har gjort og fortsat gør.

(Kort bemærkning).

Frank Dahlgaard (UP):

Hvis DUPI havde haft samme status som f.eks. Det Økonomiske Råds formandskab, vismændene, så havde jeg følt mig mere tryk. De er netop uafhængige og har også vist det gennem tiden med deres forskellige rapporter. Det mener jeg ikke at DUPI har på samme måde.

Men når jeg trækker delvis i land, og det er rigtigt, men kun delvis, må jeg sige til hr. Arne Melchior, at så er det, fordi jeg opfatter dem lidt som embedsmænd. Og jeg havde været mere tryk ved det, præcis som jeg har sagt, hvis man havde overladt til universiteterne at udpege

nogle forskere, der var kyndige på det her område. Det har man altså valgt ikke at gøre. Det finder jeg er lidt problematisk, og det er en del af baggrunden for denne forespørgsel i dag.

(Kort bemærkning).

Arne Melchior (CD):

Ja, hvor tryk hr. Dahlgaard nu føler sig eller ej, det skal ikke forstyrre min nattesøvn. Men jeg vil gerne have lov at konstatere, at det ikke er lykkedes hr. Dahlgaard trods flere indlæg at give mindste smule belæg for, at de pågældende forskere er at betragte som embedsmænd, som ikke ønsker at genere nogen. De er ikke embedsmænd. De er ikke ansat på embedsmandslignende vilkår. De er fuldstændig regeringsafhængige. Og derfor er hr. Frank Dahlgaards selv delvis tilbagetrukne betegnelse bare skruphamrende forkert.

Anden næstformand (Henning Grove):

Fru Elisabeth Arnold som ordfører.

Elisabeth Arnold (RV):

Forespørgslen her i dag synes jeg er temmelig overflødig. Der er sat undersøgelser i gang. Der har været stillet mange enkeltpørgsmål i Folketingssalen om denne periode. Og jeg vil gerne med det samme slå fast, at det forslag til vedtagelse, som er fremsat af hr. Frank Dahlgaard, kan Det Radikale Venstre ikke stemme for, om ikke andet så fordi det er fyldt med vås.

Der står f.eks., at Folketinget forventer, at den kommende beretning fra PET-undersøgelseskommissionen indeholder oplysninger, som kan give svar på, hvordan intelligente danskere opvokset i demokrati og frihed kunne få sig selv til at undskylde hensynsløse og menneskefjendske diktaturstater.

Dér tror jeg hr. Frank Dahlgaard spænder forventningerne for højt. Der er mange danskere, der er intelligente, som har mærkelige synspunkter. Jeg tror ikke, at nogen forskningsprojekter vil kunne forklare, hvorfor det er sådan. Jeg har selv undret mig mange gange over hr. Frank Dahlgaards synspunkter vedrørende ligeløn og vuggestuer f.eks. Jeg anser hr. Frank Dahlgaard for at være et intelligent menneske, men hans had til vuggestuer, offentlige vuggestuer og deres krig mod børnefamiliernes helbred og den skyflom af baciller, bakterier, som inficerer alle disse familier med frygtelige dødbringende sygdomme dér, har jeg aldrig forstået. Jeg har aldrig forstået, hvordan et intelligent

menneske som hr. Frank Dahlgaard kan have sådan nogle synspunkter.

Så jeg tror ikke, at man skal regne med, at PET-kommissionen kommer med forklaringer på, hvordan intelligente danskere kan have nogle bestemte politiske synspunkter. Alene derfor vil det være umuligt for mig at stemme for sådan en vedtagelse.

Så jeg vil blot lægge mig i rækken af de andre ordførere, som har sagt, at vi ønsker så mange belysninger, facetter af denne her periode som overhovedet muligt. Vi ønsker perioden belyst så alsidigt og så grundigt som overhovedet muligt. Vi har nedsat en kommission, nemlig PET-kommissionen, som har forskere med. Vi har bedt DUPI, som også har forskere med, om at komme med en redegørelse. Vi har respekt for disse forskeres arbejde. Vi ønsker ikke at beklække deres hæderlighed. Vi forventer, at de kommer med nogle gode og spændende rapporter, som kan medføre en fri og offentlig debat, for vi har jo da heldigvis fri debat, vi har trykkefrihed, og vi har forskningsfrihed i Danmark.

Vi regner også med, at adskillige folk vil skrive erindringer, biografier og på anden måde bidrage til belysning af denne periode. Og så selvfølgelig også, hvis det skulle være sådan, at der var folk, som man fandt ud af havde overtrådt lovgivningen eller som var under mistanke for det, rettsforfølgelse af disse personer efter den ganske almindelige danske lovgivning. Det er en løbende proces, som også justitsministeren har gjort rede for.

Vi kan som sagt ikke støtte vedtagelsen, og vi synes ikke, at debatten her har været fokuseret på det, den burde være fokuseret på, nemlig hvordan man undersøger denne periode. Det har mere været en konkurrence i at overgå hinanden med hensyn til, hvem der havde skylden for eller ansvaret for, at Muren faldt. Det mener jeg faktisk slet ikke forespørgslen burde handle om. Det er en helt anden debat. Derfor synes jeg ikke, at hr. Frank Dahlgaard skal have meget tak for at rejse den.

(Kort bemærkning).

Frank Dahlgaard (UP):

Næ altså, når debatten omkring det her begynder at dreje sig om vuggestuer og børnefamilier, er man langt ude. Men det er jo fru Elisabeth Arnold, der trækker det ind.

Og hun betegner mit forslag til vedtagelse som vås, fordi jeg taler om, hvordan intelligente danskere, der er opvokset her, kunne lovprise el-

ler tale pænt om diktaturstater. Det er da ikke vås. Det er jo det store spørgsmål, for den kolde krig indebar jo bl.a. en kamp om offentligheden og den offentlige mening. Og man arbejdede yderst bevidst på, det ved vi i dag, fra Moskva-regimet at bearbejde den offentlige mening, at få nogen, ja, f.eks. til at fremme fredsprocessen, så den gik ud på, at man ensidigt skulle fjerne atomvåben og våben i Vest, men ikke i Øst.

Men når en intelligent mand, som jeg opfatter Ebbe Kløvedal Reich som, i 1970'erne talte fascineret og pænt om Maos Kina, så synes jeg nok, det kræver en eller anden forklaring. Og jeg venter at få i de mange oplysninger, der kommer fra disse kommissioner, svaret på det.

(Kort bemærkning).

Elisabeth Arnold (RV):

Jamen hvis man læser kommissoriet fra PET-kommissionen, og hvis man læser opdraget til DUPI om den redegørelse, der skal foretages, så er det altså ikke det, der ligger i opgaven. Det svar er jo et psykologisk, antropologisk studium. Man diskuterer jo stadig væk, hvordan intelligente mennesker i 1930'erne kunne være fascineret af totalitære styrer på det tidspunkt. Der er ikke kommet noget svar på: Hvordan kan sådan noget ske?

(Kort bemærkning).

Frank Dahlgaard (UP):

Jo, det ligger faktisk i kommissorierne for begge udvalg eller kommissioner. De har jo begge to et historisk aspekt inde. Også PET-kommissionen skal se på det historiske forløb, de historiske beghenheder. Og ved en beskrivelse af det er det helt centralt i den beskrivelse at kunne få en eller anden forståelse for, hvordan en lang række personer, som virkelig må anses at have noget mellem ørerne, alligevel kunne gå hen og tale så pænt om så frygtelige regimer som Sovjetunionen og som Maokina f.eks.

Så det er noget, som man må forvente kommer i disse to rapporter, og det er bl.a. det, som skal sikres ved denne debat i dag.

(Kort bemærkning).

Elisabeth Arnold (RV):

Altså jeg må sige til hr. Frank Dahlgaard, at der ikke står nogen steder i kommissorierne, at de pågældende personer skal have noget mellem ørerne. Der står, at de skal være danske statsborgere – punktum.

Anden næstformand (Henning Grove):

Hr. Keld Albrechtsen som ordfører.

Keld Albrechtsen (EL):

Man kan jo sige, at hr. Frank Dahlgaard ikke havde en så heldig hånd med formuleringen af selve spørgsmålet til denne her forespørgsel. Det blev fastslået allerede af hr. Melchior ved debattens start.

Man kan stille spørgsmålet: Hvad er egentlig den dybere mening med hr. Frank Dahlgaards felttog? Hvis det er et spørgsmål om, at der skulle iværksættes politimæssige undersøgelser, fordi man havde en mistanke om, at der var nogle, der havde brudt loven, så er sådanne undersøgelser i gang. De foretages af politiet, og de kan – hvis der er materiale, der viser det – måske føre til tiltaler. Så den sag berettiger jo ikke til, at man i dag rejser en forespørgselsdebat, og slet ikke til, at man bruger ord som kollaboratør og sådan nogle ting, som også hr. Melchior var inde på.

Man må altså stille sig selv spørgsmålet: Hvad kan ydermere være motivet til, at hr. Frank Dahlgaard, hr. Jens Hald Madsen osv. bruger debatten som anledning til at genoplive hele den kolde krigs lejrtenkning, dette forsøg på at låse alle ideer i verden fast i to ideologiske systemer, som to supermagter, der stod over for hinanden, brugte som det gyselige spejlbillede af hinanden?

Hvad er egentlig meningen med at fremføre dette forsøg på at genoplive den kolde krigs fjendebilleder? Ja, meningen er selvfølgelig den meget enkle, som også slap ud i hr. Jens Hald Madsens indlæg, at man jo nødig skulle komme i den situation, at socialismen igen bliver et almindeligt diskussionsemne, at der igen opstår en drøm om et alternativ til den kapitalistiske markedsøkonomi. Det er det, man frygter. Det er det, den borgerlige lejr frygter mere end alt andet.

Det er også derfor, man hadefuldt kaster sig over en bevægelse som ATTAC f.eks., for man ved jo udmærket, at kapitalismen ikke er i stand til at løse verdens problemer. Kapitalismen producerer i øjeblikket ulighed og miljøødelæggelser, der fører os frem mod katastrofer. Man ønsker ikke, at der skal komme en debat f.eks. blandt ungdommen om, hvilke alternativer der rent faktisk er til denne kapitalistiske markedsøkonomi.

Det var jo en debat, som også var en del af den kolde krig, og vi var nogle, der rent faktisk

også dengang tillod os at gøre opmærksom på, at kapitalismen altså ikke er nogen særlig god indretning. Den har faktisk ganske mange ulemper, og der er intet lighedstegn mellem kapitalisme og demokrati.

Som også hr. Søren Søndergaard har påpeget flere gange, er det jo bemærkelsesværdigt, at ingen af de borgerlige, heller ikke hr. Frank Dahlgaard i hans forslag til vedtagelse, har peget på, at der rent faktisk også burde iværksættes undersøgelser af, hvilke danskere der har haft forbindelser med oberstregimet i Grækenland, med Pinochets styre i Chile. Hvem der har hjulpet USA, givet USA oplysninger osv., osv.

Den kolde krig var fjendebilledernes tid, og der findes givetvis skyldige på begge sider. Nu er jeg personlig i den situation, at jeg tilhører hverken sejherrernes eller tabernes lejr, for jeg var ikke med på nogen af holdene.

Hvis man dengang tillod sig at have den opfattelse, hvis man dengang sagde, at man ikke støttede USA, at man ikke støttede Sovjetunionen, så var svaret fra hr. Frank Dahlgaard og hans fæller: Hvis du ikke er med os, så er du imod os, og så støtter du Sovjetunionen. Det var den plakate, der altid blev sat op, men det bliver billedet jo ikke mere rigtigt af.

Jeg vil utrolig gerne have, at alt det her bliver undersøgt helt til bunds. Hvem samarbejdede med diktaturerne i Portugal, i Spanien, i Grækenland, i Chile? Hvem besøgte Taiwan? Og hvem samarbejdede med diktaturet i Østberlin? Javel, det skal også undersøges. Javel da. Det hele skal frem i lyset.

Men denne genskabelse af den kolde krigs indsnævrede, småborgerlige, frygtskabende samfund, hvor man ikke turde tage en debat om alternativer til det jammerlige kapitalistiske system, som vi lever under den dag i dag, kan vi naturligvis ikke medvirke til fra Enhedslistens side, og det er jo det egentlige motiv bag det forslag til vedtagelse, som ...

Anden næstformand (Henning Grove):
Tiden er gået.

(Kort bemærkning).

Frank Dahlgaard (UP):

Hvordan tror hr. Keld Albrechtsen, at ungarere, tjekkere, østtyskere, russere ville have det, hvis de havde hørt hr. Keld Albrechtsens tale nu, hvor han taler om dette jammerlige kapitalistiske system?

Hr. Keld Albrechtsen taler lige midt i paradiset. De opfatter Danmark som paradiset, for de kommer fra noget, som er fattigt, som er ufatteligt forurenede og miljøsvinske, som er ufrit, som er diktatorisk, som er ganske modbydeligt og forfærdeligt, og så kommer de til det her samfund, som hr. Keld Albrechtsen betegner så nedladende. Der bliver ingen forståelse fra østeuropæere, russere, ukrainere for det.

Hr. Keld Albrechtsen spørger mig, hvad den dybere mening er med forespørgslen. Jamen det er jo at sikre, at der kommer projektørlys på de udvalgsarbejder, der pågår om fodnotepolitikken i 1980'erne, på fredsbevægelsernes arbejde og baggrunden for det, og hvem der styrede det, og på nogle ting, der måske ellers ikke bliver sat særlig meget fokus på.

(Kort bemærkning).

Jens Rohde (V):

Jeg tillader mig at blande mig i debatten, for det er næsten umuligt at lade være, når hr. Keld Albrechtsen står og fyrer sådan en gang nonsens af her fra Folketingets talerstol om, hvorfor vi kaster os hadefuldt over en bevægelse som ATTAC.

Vi kaster os ikke hadefuldt over nogen. Vi har bare en anden opfattelse af, hvordan tingene bør være, og hvordan man bedst løser nogle af de udfordringer, vi står over for. Det er jo ikke os, der hadefuldt står og kaster med sten ligesom dele af ATTAC. Det er ikke os, der udsender støtteerklæringer til voldelige organisationer og voldelige landmænd. Altså, hvor kommer hadet fra?

Og så den med det dårlige miljø! Det system, som hr. Keld Albrechtsen altid har støttet, hvad er det for et miljø, det har fostret? Er det ikke det, vi har enorme problemer med i dag? Er det ikke i langt højere grad det, som i den grad har været det, der har ført os ud mod katastrofen, end det er det system, vi f.eks. kender i Danmark i dag?

Kapitalismen er en dårlig indretning, siger hr. Keld Albrechtsen. Ja, men hvad så med systemet, som vi så ovre i Østeuropa, som var båret af kommunismen og andre mærkelige ismer?

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Jeg har tidligere nævnt, men det har hr. Jens Rohde måske ikke hørt, hvem det var, der kæmpede mod de livsfarlige atomkraftværker, man havde i Østeuropa, og som endda blev arresteret

for det. Det gjorde såmænd hr. Kolstrup. Men tilbage til hovedspørgsmålet, som nu fremkalder disse angreb fra borgerlige ordførere.

Det er da indlysende, at når man rejser den her debat, forsøger at genskabe den koldkrigsstemning, som startede med mccarthyismen i USA, hvor alle kritiske røster i samfundet blev stemplet som kommunister eller som nogle, der var i Moskvas sold, er det da simpelt hen, fordi man også vil prøve at forhindre, at der i fremtiden opstår debatter om demokrati og socialisme, for man frygter, at man ikke vil kunne vinde disse debatter, for man er godt klar over, at fremtiden tegner sig dystert for den kapitalistiske markedsøkonomi. Den er ikke i stand til at løse verdens problemer.

Hr. Jens Rohde kan tage til Moskva og prøve at se, hvad det er for en diskussion, der foregår dér i øjeblikket. Der har man diskussionen af det problem, der er opstået ved, at man har overladt kontrollen med medierne og de store koncerner til en bande glubske kapitalister, som i dag sidder og udplyndrer det russiske samfund, som man har mistet styret med, fordi man troede, at den kapitalistiske markedsøkonomi i den rene Bush-republikanske form var vejen til samfundets frelse.

Det har altså vist sig i Rusland, at det var det ikke. Og det tror jeg faktisk de fleste russere godt kan se i dag. Det er i hvert fald en debat, man har.

Jeg tror, hr. Jens Rohde skulle tage derover og agitere for den rå liberalisme, som han prøver at få gennemført her i Danmark. Så vil han opdage, at det nok ikke er det, som de ligefrem i dag går og drømmer om i Moskva.

(Kort bemærkning).

Frank Aaen (EL):

Synes hr. Keld Albrechtsen ikke, at det er noget urimeligt, at borgerlige politikere her i Folketinget gør hr. Keld Albrechtsen medskyldig i, hvad der skete i Sovjetunionen, når hr. Keld Albrechtsen – i øvrigt sammen med hr. Søren Søndergaard, hr. Søren Kolstrup og fru Jette Gottlieb – flere gange har stået foran den sovjetiske ambassade og demonstreret, end nogen borgerlig politiker nogen sinde i det her Folketing har gjort det?

Og når vi i øvrigt ved, at de borgerlige politikere, de partier, der er her i Folketinget, f.eks. har støttet en hr. Pol Pot. Trods alt, hvad vi kan sige om de urimeligheder, der er sket i Østeuro-

pa, må man nok alligevel sige, at Pol Pot tager prisen.

Der var altså borgerlige partier, der støttede Pol Pot. Er det så ikke lidt stærkt, at de, der oven i købet blev hjemme i modsætning til hr. Keld Albrechtsen i modstanden mod Sovjetunionen, her i dag anklager hr. Keld Albrechtsen?

(Kort bemærkning).

Frank Dahlgaard (UP):

Jeg forstår ikke, at hr. Keld Albrechtsen begynder at tale om mccarthyisme, kommunistforskrækkelse og en hel masse ting. Jeg forstår ikke, at hr. Keld Albrechtsen vil bringe Taiwan, Sydafrika og det græske oberstregime og en hel masse ting ind i det. Hvorfor vil han det? Var Danmarks frihed, Danmarks demokrati, truet af Sydafrika? Var det truet af oberstregimet i Grækenland dengang i 1960'erne? Var Taiwan en trussel for Danmark?

Nej, det, der var en trussel for Danmark, var det daværende Østtyskland, det var Polen, det var Sovjetunionen og tropperne der, som gang på gang øvede sig i angrebskrig og kun og alene angrebskrig. Det er derfor, vi snakker om det. Vi skal ikke blande alt mulig andet ind i det.

Når hr. Keld Albrechtsen siger til mig, at det egentlige motiv med denne her forespørgsel i virkeligheden er at forhindre, at der opstår en drøm om et nyt socialistisk samfund og noget anderledes, må jeg sige: Nej, jeg frygter egentlig ikke, det opstår, og hvis det gør, så fred være med det. Men der er ingen frygt fra min side for det.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Jo, jeg kan bekræfte de oplysninger, hr. Frank Aaen giver. Der manglede borgerlig deltagelse i de demonstrationer, der foregik foran Sovjetunionens ambassade – givetvis overvåget af både sovjetiske og danske efterretningsmyndigheder, så på den måde har der måske været lidt borgerlig deltagelse, det ved jeg ikke.

Så skal jeg blot afslutningsvis sige, at jeg tror, at vi kan få nogle gode debatter i fremtiden om f.eks. ATTAC og alternativerne til markedsøkonomien.

Og så vil jeg da håbe, at det er rigtigt, som hr. Frank Dahlgaard siger, at det egentlige motiv ikke er, at man i virkeligheden ved at genoplive mccarthyismen, ved at genoplive kommunistforskrækkelsen, som man kørte på fra borgerlig side årti efter årti for at forhindre en reel og or-

dentlig debat om demokrati og socialisme, igen forsøger det samme. Jeg håber da, at jeg kan tro på, at det ikke er det, der er sigtet med forespørgslen, når man forsikrer mig om det. Vi vil i hvert fald tage den ...

Anden næstformand (Henning Grove):

Der er rød lampe.

Keld Albrechtsen (EL):

Tak, hr. formand.

Jann Sjørnsen (KRF):

»Hvad er der fra dansk side gjort for at afdække omfanget og karakteren af danskeres samarbejde med myndigheder i Sovjetunionen og i de østeuropæiske diktaturer under »den kolde krig« -« Sådan lyder første del af forespørgslen, som hr. Frank Dahlgaard har rettet til statsministeren og justitsministeren her i dag.

Jeg mener sådan set, der er blevet gjort en del allerede og vil blive gjort en del fremover med de beslutninger, som er truffet bl.a. her i Folketinget, om at få afdækket danskeres samarbejde med myndighederne i Sovjetunionen under den kolde krig. Det vil ikke mindst ske med de to arbejder, der er igangsat, og som også har været kommenteret flittigt her under debatten, nemlig for det første PET-kommissionens arbejde og for det andet DUPI-redegørelsen, som skal komme på et tidspunkt.

For så vidt angår PET-kommissionen, medvirkede Kristeligt Folkeparti jo til kommissionens nedsættelse. PET-kommissionen fik, og jeg siger med vilje »fik«, et dobbelt sigte, nemlig både et juridisk sigte, som skulle være med til at klarlægge, om efterretningstjenesten havde handlet inden for de givne retningslinjer, og også et historisk sigte, idet kommissionen skulle sørge for at afdække perioden 1945-1989 og bl.a. de forhold, forespørgeren har efterspurgt her i dag.

Efterfølgende har regeringen så anmodet DUPI om en udredning, som også har været nævnt tidligere i debatten, og som jeg ikke skal komme nærmere ind på her. Vi har det nemlig faktisk sådan i Kristeligt Folkeparti, måske ikke mindst set i lyset af debatten, der har været ført her i dag, at vi tror, det vil være ganske udmærket at afvente de to beretninger fra henholdsvis PET-kommissionen og DUPI. Jeg tror måske også, de kan give et bedre grundlag for at føre en debat end vores egne små meninger og meninger, for nu at sige det sådan, og de kan i øvrigt

også give grundlag for den anden del af forespørgslen, nemlig at sikre udgangspunktet for en eventuel retsforfølgelse af de personer, som måtte have overtrådt lovgivningen.

Vi mener altså, at der er gjort en del, og at der også i de kommende måneder, til begge beretninger foreligger, vil blive gjort et godt stykke arbejde for at få afdækket ikke bare danskeres samarbejde med myndigheder i Sovjetunionen, men selvfølgelig også efterretningstjenestens virksomhed i hele koldkrigsperioden. Andre kan også bidrage til den debat, som er helt nødvendig: forfattere og folk, der har været involveret i sagerne, enten direkte eller indirekte. Der er jo også allerede en hel del, der har gjort det, sågar også i debatten her i dag. Det tror jeg også vil ske fremover, og det tror jeg også vil være sundt for vort demokrati.

Jeg tror ikke, at den kolde krigs periode er en periode, der kan forties, og jeg er så langt enig med forespørgeren, at det også efter Kristeligt Folkepartis mening selvfølgelig er vigtigt at få gjort op med dem, der under den kolde krig hylkede forskellige regimer, som absolut udgjorde en trussel mod Danmark: det tidligere Sovjetunionen, det tidligere Østtyskland og Polen, for nu at nævne et par stykker. Ligeså kan det selvfølgelig også være nyttigt at gøre op med andre regimer rundtomkring i verden, uanset at de ikke udgør en direkte trussel over for Danmark, og det er måske her, vandene skiller lidt i debatten, sådan som jeg oplever det.

Vi oplever det fra Kristeligt Folkepartis side klart sådan, at der har været en direkte fjende af Danmark, nemlig Sovjetunionen og dens lydstater. De øvrige diktaturstater m.v., som der bestemt også er god grund til at gøre op med, har ikke direkte udgjort en trussel mod Danmark, men selvfølgelig mod befolkninger andre steder rundtomkring i verden, hvilket vi heller ikke kan være ligeglade med. Derfor bifalder hele Folketinget jo i dag også en aktiv dansk udenrigspolitik, som netop tager sigte på at beskytte menneskers rettigheder rundtomkring i verden, uanset om der er tale om folk, der er vore naboer, eller folk, der bor længere væk på vor klode.

Med disse bemærkninger vil jeg konkludere, at vi ikke kan støtte hr. Frank Dahlgaards forslag. Vi mener, at nogle af de aspekter, der bliver nævnt i forslaget til vedtagelse, vil være omfattet af både DUPI- og PET-kommissionens arbejde, og så synes vi måske også, at der er nogle enkelte af formuleringerne i forslaget til vedtagel-

se, der i sig selv gør det svært eventuelt at skulle overveje at støtte et sådant forslag.

Frank Dahlgaard (UP):

Jeg siger tak for debatten.

Jeg havde da håbet, at jeg havde fået oplyst her i debatten, hvornår man kunne forvente, at beretningerne fra de to instanser, PET-kommissionen og DUPI, ville være færdige. Jeg tror, det var en fortalelse, når hr. Per Stig Møller sagde 2004, for min egen øresnegl har i forberedelsen til denne debat sagt 2003, men det var da rart at vide, hvor længe vi skal vente på dette spændende grundlag.

Så vil jeg sige, at jeg tror, debatten har været nyttig. Uanset at det kun er Dansk Folkeparti, der direkte vil støtte mit forslag til vedtagelse – og tak for det, jeg synes, det er rigtigt og godt – er der jo adskillige andre partier, der i virkeligheden siger, at det, der står i vedtagelsen, mere eller mindre er en selvfølge og selvfølgelig vil indgå i arbejdet, og at der derfor ingen grund er til at fremsætte en vedtagelse om det. Selve debatten har altså været vigtig, for det er klart fremgået, at man selvfølgelig også i disse beretninger fra de to instanser skal analysere og se på og gøre rede for 1980'ernes fodnotepolitik og gøre rede for fredsbevægelsernes ikke altid lige heldige aktiviteter i Danmark under den kolde krig.

Hr. Per Kaalund, Socialdemokratiets ordfører, talte om, at man har lov til at blive kloge, og det er jo rigtigt.

Flere ordførere efterlyste, hvad der ligger i at skulle stilles til regnskab. Jeg har ikke så meget tænkt på, at der er nogle, der har brudt loven og altså skal retsforfølges. De ting kører selvfølgelig, så det er ikke så meget det. Det er mere dem, der skal stå til regnskab over for historiens domstol og måske også ved nogle folketingsdebatter til sin tid her i salen, og her tror jeg egentlig, at en socialdemokrat som Robert Pedersen til sin tid vil få højere karakterer end f.eks. en Anker Jørgensen eller en Lasse Budtz.

Så glemte jeg at sige, at statsministerens indledende bemærkninger forstod jeg oprigtigt talt slet ikke. Statsministeren sagde, at man aner forespørgerens intentioner med denne forespørgsel og bliver forstemt. Jeg forstår simpelt hen ikke, hvad statsministeren mener.

Fru Elisabeth Arnold rodede sig ud i vuggestuer og meget andet, men nævnte også min farfar, den radikale Bertel Dahlgaard, som jeg jo kendte godt, også da jeg selv blev voksen, og

han stadig var i fuld vigør. Ja, det er rigtigt, at han stemte imod NATO, men jeg er sikker på, at han havde været venligt stemt over for NATO og militært forsvar, hvis han havde levet de sidste 10 år. Det Radikale Venstre er jo også på det område blevet kloge.

Der er en enkelt ting, jeg gerne vil have med: Når DUPI nu skal i gang med sit arbejde, står der til allersidst i kommissoriet, at DUPI kan supplere sit grundlag med interview med politikere, embedsmænd og andre folk, der har indsigt i begivenhederne i perioden. Her vil jeg foreslå, at DUPI tager kontakt til professor Bent Jensen, som er dette lands absolut førende ekspert på området, og som mig bekendt ligger inde med papirer, som han skaffede ud fra Moskva i begyndelsen af 1990'erne, men som der ikke længere er adgang til.

(Kort bemærkning).

Per Stig Møller (KF):

Det skal blive ganske kort.

Hr. Frank Dahlgaard undrede sig lidt over, hvorfor jeg vidste, at DUPI kan aflevere sin rapport i 2004. Det ved jeg fra Finansudvalgets aktstykker, hvor regeringen har bedt om en bevilling frem til 2004 til DUPI's arbejde, og min appel i min tale, som jeg skal gentage her, er, at DUPI gør sig tidligere færdig. Jeg kan ikke rigtig se nogen grund til, at det skal vare til 2004, heller ikke hvis DUPI får Bent Jensens papirer, som jeg da håber de får.

(Kort bemærkning).

Arne Melchior (CD):

Det kan jo ikke overraske, når forespørgeren konstaterer eller mener at kunne konstatere, at det har været en vigtig debat. Det ville være en underlig forespørgsel, der ikke ville mene det, så det havde vi forudset, men jeg vil bare sige, at man skal ikke forveksle lang med vigtigt.

Så vil jeg gerne forsøge med en fortolkning af, hvorfor det kan være, statsministeren startede, som han gjorde, selv om det ikke er noget, han har bedt mig om. Jeg har i og for sig forstået det fra starten, men har fået det bekræftet nu. Det er jo fremgået af debatten, at når vedtagelsesforslaget kommer til afstemning i morgen, vil det få stemmer fra hr. Frank Dahlgaard og Dansk Folkeparti. Det kan være det, statsministeren har forudset, og derfor hans indledning og min afslutning til hr. Frank Dahlgaard: Tillykke med det!

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Jeg er måske ikke så forundret over, at hr. Frank Dahlgaard siger det, men måske lidt mere forundret over, at også hr. Per Stig Møller siger det, og for en god ordens skyld – for at det ikke skal fremstå som noget, et enigt Folketing bakker op – vil jeg for en god ordens skyld sige, at for vores vedkommende har vi som udgangspunkt ønsket at få nedsat nogle uafhængige forskergrupper til at lave nogle undersøgelser.

Disse uafhængige forskergrupper, PET-kommissionen og DUPI, skal bruge den tid, de mener de skal bruge til at lave nogle ordentlige og forsvarlige undersøgelser. De skal ikke slække på kvaliteten, men lave noget, der er godt. De skal ikke gå på kompromis med kvaliteten. De skal tilrettelægge undersøgelsen, som de synes, den skal tilrettelægges, for at den er i stand til at kunne forsvares. Det vil jeg give de to instanser opbakning til, og jeg synes, det er upassende at begynde at presse på og sige, at de skal gøre det hurtigere eller langsommere, eller at konklusionen skal gå i den ene eller i den anden retning.

(Kort bemærkning).

Kristian Thulesen Dahl (DF):

Jeg vil gerne spørge hr. Frank Dahlgaard, om han ikke mener, at hr. Søndergaard nu forsøger at forkludre det hele fuldstændigt. Jeg har i hvert fald ikke hørt nogen, der har forsøgt at pålægge DUPI at arbejde i en bestemt retning. Der er nogle, der har arbejdet for, at DUPI fik adgang til så meget materiale som overhovedet muligt for at kunne lave en så fyldestgørende rapport som overhovedet muligt, men det har da overhovedet ikke noget at gøre med, hvornår de, der beder om en rapport, beder om at få den udleveret.

I det aktstykke, vi har fået i Finansudvalget, er det gjort klart, hvilke bevillinger der skal gives år for år, og hvor mange medarbejdere inden for hvilke kategorier der skal aflønnes. Man kunne da godt forestille sig, at hvis Folketinget var enigt om at bede om at få den undersøgelse gjort færdig lidt tidligere end år 2004, var det også muligt at fremrykke nogle af de investeringer i mennesketimer, så rapporten også kunne være fyldestgørende og god på et tidligere tidspunkt. Det er dét, det handler om, og vi vil gerne fra Dansk Folkepartis side slå fast, at vi ønsker selvfølgelig den rapport færdig så hurtigt

som overhovedet muligt. Vi mener, den bliver et meget vigtigt bidrag til den debat, vi fører.

(Kort bemærkning).

Per Stig Møller (KF):

Nu synes jeg ikke, jeg behøver at gøre det længere, og jeg synes heller ikke, hr. Søren Søndergaard behøver at censurere mine taler.

Jeg mener, det er oplagt, at man kan bede DUPI om at gøre det hurtigere. Jeg synes, at bevillingen er stor, den er pæn, og den er ordentlig, og der er afsat mange mennesker, men jeg har lidt svært ved at forstå, at man skal vente til engang i 2004. Hvis det er nødvendigt for DUPI, for at vi kan få den kvalitet, vi foretrækker, er det i orden, men jeg har lov til at mene, at det er meget lang tid at være om det. Det er lige så lang tid, fra de gik i gang, som Anden Verdenskrig varede, og så lang tid burde det ikke tage at beskrive den kolde krig.

(Kort bemærkning).

Frank Dahlgaard (UP):

Hr. Per Stig Møller har egentlig sagt det, der skal siges. Det er klart, at der skal ikke skal gås på kompromis med kvaliteten, men man har da lov at håbe, at det kan gå hurtigere, så vi ikke skal helt frem til 2004.

Hermed sluttede forhandlingen.

Anden næstformand (Henning Grove):

Som tidligere nævnt vil afstemningen om det fremsatte forslag til vedtagelse blive foretaget i morgen, torsdag den 19. april 2001.

Den næste sag på dagsordenen var:

3) Første behandling af lovforslag nr. L 207: Forslag til lov om ophævelse af lov om landvæsensretter og om ændring af forskellige love som følge af nedlæggelsen af landvæsensretterne. (Overførsel af landvæsensretternes sager til andre myndigheder).

Af justitsministeren (Frank Jensen).

(Fremsat 28/3 2001).

Lovforslaget sattes til forhandling.